

Utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid

Rapport 2025–10

Proba-rapport nr. 2025–10, Prosjekt nr. 25008

ISSN: 1891-8093

JP, VH, LS / AG, 27. juni 2025

--

Offentlig

--

Utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid

Utarbeidet for Direktoratet for høyere
utdanning og kompetanse

Forord

Proba har utført en utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid. Prosjektet er gjennomført i perioden februar til juni 2025 på oppdrag for Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), og er basert på dokumentgjennomgang og intervjuer med sentrale aktører. Kontaktperson i HK-dir har vært Geir Ivar Strøm.

Prosjektleder har vært Jens Plahte (Proba). Prosjektmedarbeidere har vært Vibeke Heidenreich og Lise Solvoll. Audun Gleinsvik har vært kvalitetssikrer.

Vi takker vår oppdragsgiver for godt samarbeid. En stor takk også til alle som har bidratt i prosjektet som informanter og gjennom deltakelse på drøftingsseminar.

Oslo, 27. juni 2025.

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn.....	3
1.2 Problemstillinger.....	4
1.3 Avgrensning	4
1.4 Design og metode	4
1.4.1 Dokumentstudier	5
1.4.2 Intervjuundersøkelse	5
1.4.3 Drøftingsseminar	6
1.4.4 Analyse	7
1.4.5 Leserveiledning	7
2 BAKGRUNN	8
2.1 Historisk bakteppe for kunstnerisk utviklingsarbeid.....	8
2.1.1 Perioden 1995–2009 og opprettelsen av Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid	8
2.1.2 Perioden 2010–2020 og opprettelsen av Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid.....	9
2.1.3 Perioden 2018–2020 og opprettelsen av HK-dir og av ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid.....	11
2.1.4 Perioden 2020–2024	12
2.2 Forskerskolen i dag	12
2.2.1 Innhold	12
2.2.2 Deltakere.....	13
2.2.3 Finansiering.....	13
2.2.4 Styring og ansvar	14
2.2.5 Administrative utfordringer.....	14
2.3 Tidsskriftet VIS	15
2.3.1 VIS' historie og organisering.....	15
2.3.2 Redaksjonelt arbeid og Research Catalogue (RC)	16
2.4 Andre aktører innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge	16
2.4.1 Universitets- og høyskolerådet – UHR-KDA	16
2.4.2 Norges forskningsråd	17
2.4.3 SAAR - Summer Academy for Artistic Research	17
3 VURDERING AV DAGENS LØSNING.....	19
3.1 Forskerskolen.....	19
3.1.1 Forskerskolens styrker	19
3.1.2 Kritikk av forskerskolen.....	20
3.1.3 Bekymringer og risiko for forskerskolen.....	21
3.1.4 Ønsker for ny vertsinstitusjon for forskerskolen	22
3.2 Tidsskriftet VIS – Nordic Journal for Artistic Research.....	23
3.2.1 Styrker ved VIS	23
3.2.2 Bekymringer og risiko for VIS	24
3.2.3 Ønsker for ny partner for VIS.....	26
4 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER.....	29
4.1 Kunnskapsdepartementets rolle	29
4.2 Organisering og styring	31
4.3 Krav eller utvelgelseskriterier for vertsinstitusjon	33
4.4 Proba fraråder	34
4.5 Foreslått vertsinstitusjon.....	35
4.6 Rutiner og praksiser som er viktige å videreføre.....	36

LITTERATUR.....	38
VEDLEGG 1: INTERVJUPERSONER	40
VEDLEGG 2: DELTAKERE PÅ DIGITALT DRØFTINGSSEMINAR 19. MAI 2025	42
VEDLEGG 3: SAMARBEIDSAVTALE FOR FORSKERSKOLEN	43
VEDLEGG 4: SAMARBEIDSAVTALE FOR VIS.....	46

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

Etter avtale med et utvalg universiteter og høyskoler drifter *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse* (HK-dir) *Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid, forskerskolen*. HK-dir er også partner i tidsskriftet *VIS – Nordic Journal for Artistic Research*.

Proba har på oppdrag fra HK-dir utredet ny organisatorisk plassering av forskerskolen og for partnerskapet i VIS. Formålet med oppdraget var å gi kunnskap om hvilke institusjoner som kan være aktuelle som ny vertsinstitusjon for forskerskolen.

Bakgrunn

Omleggingen av finansieringssystemet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som ble påbegynt i 2024 og har fortsatt i 2025 (Meld. St. 14 2024–2025), har utløst ønsket om å flytte forskerskolen ut av HK-dir. Mens HK-dir tidligere hadde ansvar for å lyse ut og tildele prosjektmidler gjennom Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, er nå disse midlene en del av de faste overføringene fra Kunnskapsdepartementet til institusjonene.

HK-dir er ikke akkreditert til å tilby høyere utdanning og tildele studiepoeng. Det fremstår derfor som uhensiktsmessig at HK-dir har ansvaret for forskerskolen. I tillegg er driften sårbar når få personer i HK-dir har innsikt i og kunnskap om forskerskolen og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Hensynet til autonomi i institusjonene innenfor universitets- og høyskolesektoren (UH) tilsier at de selv tar ansvar for å organisere forskerutdanningen sin. For å ivareta forskerskolens akademiske frihet i fremtiden, kan det være hensiktsmessig å plassere ansvaret for *Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid* på en vitenskapelig høyskole eller et universitet med én eller flere kunstfaglige enheter.

Problemstillinger

Hovedproblemstillingen for dette prosjektet er å utrede hvordan ansvar og budsjett for drift av forskerskolen kan overføres til en av de institusjonene som er part i det nasjonale samarbeidet om forskerskolen for skapende og utøvende kunstfag. Vi tar utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. Hvordan kan ansvar og budsjett for drift av forskerskolen overføres fra HK-dir til samarbeidende UH-institusjoner?
2. Hvilke(n) av UH-institusjonene er egnet som vertsinstitusjon for forskerskolen?
3. Hvor bør ansvaret for tidsskriftet *VIS*, som HK-dir eier sammen med Kunsthøgskolen i Stockholm, plasseres?

Metode

For å besvare disse spørsmålene har vi intervjuet representanter fra alle utdanningsinstitusjonene som deltar i forskerskolen, inkludert et utvalg nåværende og tidligere stipendiater, om deres erfaringer med nåværende organisering og innplassering av forskerskolen (fordeler og ulemper) og av VIS og hvilke kriterier de mener er viktige i valg av ny innplassering. Vi har ansett det som spesielt viktig å belyse spørsmål knyttet til de potensielle vertsinstitusjonenes ressursituasjon, deres faglige bredde, deres nasjonale og internasjonale nettverk, deres erfaring med drift av forskerskoler og ph.d.-programmer og deres omdømme og kvalitet.

Konklusjoner og tilrådinger

Vi vurderer det som hensiktsmessig at én institusjon overtar ansvaret for driften av forskerskolen og for partnerskapet i VIS. Samarbeidet med de andre institusjonene må nedfelles i en samarbeidsavtale, som gjerne kan være basert på den eksisterende avtalen mellom deltakerinstitusjonene og HK-dir. Forskerskolen bør ha sitt eget sekretariat med faglig og administrativ kompetanse på kunstnerisk utviklingsarbeid.

Vi anbefaler at man inntar en passus i utviklingsavtalen til den utvalgte vertsinstitusjonen som fastslår at den skal «ha et nasjonalt ansvar for den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid samt være norsk samarbeidspartner for og deleier i tidskriftet VIS» eller liknende. Eventuelt kan dette ansvaret gis som et oppdrag.

Vi anbefaler at man i tildelingsbrevet til den utvalgte vertsinstitusjonen inntar separate budsjettlinjer for forskerskolen og VIS. Vi antar at Kunnskapsdepartementet i så fall inntar dette i tildelingsbrevet for ett år, med forventning om videreføring som beskrevet ovenfor.

Vi anbefaler at den nye vertsinstitusjonen har interesse for og kompetanse i å ivareta og utvikle kunstnerisk utviklingsarbeid. I dette ligger at institusjonen bør ha egne ph.d.-programmer i kunstnerisk utviklingsarbeid og helst ha en viss tyngde, både økonomisk/ressursmessig og kunstfaglig, for eksempel i form av flerfaglighet.

Etter en helhetlig vurdering anbefaler vi at Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) ved Universitetet i Bergen tildeles rollen som vertsinstitusjon for Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid.

KMD har et ønske om å overta ansvaret for forskerskolen, og de andre institusjonene ser også på dette som en god løsning. Begge deler bør veie tungt når avgjørelsen om plassering av forskerskolen skal tas. KMD må anses å ha et sterkt fagmiljø, bestående av de tre instituttene Kunstakademiet, Griegakademiet og Institutt for design. Med de tre instituttene oppfylles kravet til flerfaglighet, samtidig som summen av tre ulike kunstfaglige institutter sikrer robusthet. I tillegg har universitetet satset på fakultetet i form av et skreddersydd nybygg.

Som et stort breddeuniversitet har Universitetet i Bergen omfattende erfaring med og kompetanse på å drive ph.d.-programmer og forskerutdanning. Vi antar at det også vil være kapasitet til å etablere og styre et sekretariat for forskerskolen og være norsk partnerinstitusjon for VIS. Videre er KMD, i likhet med HK-dir, portalpartner i Society for Artistic Research (SAR), som eier og driver Research Catalogue, en viktig plattform for publisering innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid. I tillegg har språksamlingene ved UiB ansvar for «Termportalen», et nasjonalt samordningsmiljø for fagterminologi på norsk språk. Dette har betydning fordi et av målene med tidsskriftet VIS er å bidra til utvikling av et nordisk fagspråk.

Det er verdt å nevne at forskerskolen har en sterk historisk tilknytning til KMD. Forløperen til forskerskolen, Stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, ble i sin tid opprettet som en enhet ved Kunsthøgskolen i Bergen, som siden har fusjonert inn i UiB som det nåværende instituttet Kunstakademiet. Også Kunst- og designhøgskolen i Bergen ble i sin tid overdratt til Universitetet i Bergen og slått sammen med Griegakademiet til Fakultet for kunst, musikk og design.

1 Innledning

Etter avtale med et utvalg universiteter og høyskoler drifter *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse* (HK-dir) *Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid, forskerskolen*. Forskerskolen tilbyr felles opplæring for stipendiater fra alle ph.d.-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge. Historien til forskerskolen strekker seg tilbake til 2003, da Stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid ble opprettet. Dette var Norges første utdanningsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid på doktorgradsnivå.

Da ph.d.-graden i kunstnerisk utviklingsarbeid og de første doktorgrads-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid ved norske utdanningsinstitusjoner ble opprettet i 2018, ble den fellesfaglige opplæringsdelen i Stipendiatprogrammet videreført gjennom forskerskolen.

Regjeringens tillitsreform og ny finansieringsordning fra 2024 har skapt et behov for å vurdere organiseringen av forskerskolen. Reformen og den nye finansieringsordningen legger ansvaret for prioritering av rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid på utdanningsinstitusjonene. På bakgrunn av dette ønsket HK-dir å gjennomføre en utredning om alternativ organisering av forskerskolen – utenfor direktoratet. Proba samfunnsanalyse fikk oppdraget gjennom en rammeavtale som Proba har med HK-dir.

HK-dir er også partner i tidsskriftet *VIS – Nordic Journal for Artistic Research*. Det inngår i Probas oppdrag å vurdere plassering av ansvar for tidsskriftet VIS.¹

1.1 Bakgrunn

Det er flere årsaker til å vurdere organiseringen av forskerskolen nå, nærmere bestemt forhold som dreier seg om eierskap/drift og tilhørighet. Omleggingen av finansieringssystemet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som ble påbegynt i 2024 og fortsetter i 2025 (Meld. St. 14 2024–2025), er én åpenbar årsak. Mens HK-dir tidligere hadde ansvar for å lyse ut og tildele prosjektmidler gjennom Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, er nå disse midlene en del av de faste overføringene fra Kunnskapsdepartementet.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) hadde tidligere et budsjett på ca. NOK 18 millioner og et helhetlig ansvar for tildeling av både stipend- og prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid. I dag utgjør ressursene 3,4 millioner kroner og to årsverk som primært brukes til å drive forskerskolen.²

HK-dir er ikke selv en institusjon som er akkreditert til å tilby høyere utdanning og tildele studiepoeng. Det fremstår derfor som uhensiktsmessig at HK-dir skal ha ansvaret for en forskerskole. Oppgaver knyttet til en slik skole passer heller ikke inn i direktoratets øvrige portefølje. I tillegg er driften av forskerskolen sårbar når få personer i HK-dir har innsikt i og kunnskap om forskerskolen og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Sett fra et annet perspektiv, og uavhengig av argumentene over, tilsier hensynet til autonomi i institusjonene innenfor universitets- og høyskolesektoren (UH) at de selv tar ansvar for å organisere forskerutdanningen sin, ikke minst for på best mulig måte å ivareta forskerskolens akademiske frihet i fremtiden.

Rapporten omhandler hvordan ansvar og budsjett for drift av forskerskolen kan overføres til en av institusjonene som er part i det nasjonale samarbeidet om forskerskolen.

¹ URL: <https://www.visjournal.nu/>.

² Et årlig bidrag til tidsskriftet VIS på kr. 500 000 inngår i dette.

Utredningen gir kunnskap om hvilke institusjoner som er aktuelle som vertsinstitusjon for forskerskolen.

Utredningen omfatter også vurdering av plassering av ansvar for tidsskriftet VIS som HK-dir eier sammen med Stockholms Konsthögskola, SKH. Formålet med rapporten er å produsere et kunnskapsgrunnlag for videre drøfting i HK-dir og endelig beslutning i Kunnskapsdepartementet.

1.2 Problemstillinger

I utredningen undersøker vi følgende spørsmål:

- Hvilke(n) av UH-institusjonene som i dag inngår i samarbeidet om forskerskolen, er egnet som vertsinstitusjon for forskerskolen?
- Hvordan kan ansvar og budsjett for drift av forskerskolen overføres fra HK-dir til samarbeidende UH-institusjoner?
- Hvor bør ansvaret for tidsskriftet VIS, som HK-dir eier sammen med Stockholms Konsthögskola, plasseres?

Når det gjelder det første spørsmålet, ser vi nærmere på ulike kriterier som kan vektlegges i valg av vertsinstitusjon.

Det andre spørsmålet er knyttet til hvordan en slik overgang kan skje i praksis. Det vil være spørsmål om finansiering og bemanning/personalressurser, både i HK-dir og i det som kan bli vertsinstitusjonen.

Det siste spørsmålet dreier seg om eierskapet til tidsskriftet VIS. Dette tidsskriftet, som publiserer to digitale utgaver pr. år, utgår fra et flerårig partnerskap mellom Stockholms Konsthögskola og program for kunstnerisk utviklingsarbeid i HK-dir.

1.3 Avgrensning

Som det vil fremgå senere i rapporten (del 2.1), springer forskerskolen ut av Stipendiatprogrammet i kunstnerisk utviklingsarbeid. Dette programmet har vært styrt av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU). PKU har også administrert Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Pengene i Prosjektprogrammet ble i 2024 fordelt på et utvalg universiteter og høyskoler med skapende og utøvende kunsthøgskoler på bakgrunn av den historiske fordelingen av prosjektmidler, og programmet ble lagt ned.

Det er viktig å presisere at denne utredningen omhandler ansvar og eierskap til forskerskolen og til tidsskriftet VIS, og dreier seg ikke om organisering og finansieringsordninger av prosjekter innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.

1.4 Design og metode

Proba har gjennomført en undersøkelse av hvordan ansvar og budsjett for drift av forskerskolen kan overføres til en av de institusjonene som er part i det nasjonale samarbeidet om forskerskolen for skapende og utøvende kunsthøgskoler i dag.

For å etablere et godt kunnskapsgrunnlag har vi tatt i bruk to ulike metoder for datainnsamling: dokumentstudier og intervjuer med sentrale aktører.

Fremtidig drift av forskerskolen avhenger av et fortsatt godt samarbeid mellom deltakerinstitusjonene. I arbeidet med undersøkelsen har vi derfor lagt vekt på at aktørene skal ha eierskap til prosessen knyttet til forskerskolens fremtidige organisatoriske inn-

plassering. For å bidra til dette har vi, som et supplement til intervjuene, gjennomført et digitalt drøftingsseminar med representanter fra alle deltakerinstitusjonene. Se punkt 1.4.3.

Proba har hatt god og løpende dialog med oppdragsgiver underveis for å få tilgang til relevante dokumenter og for å få innspill til intervjupersoner. Oppdragsgiver deltok også på drøftingsseminaret.

1.4.1 Dokumentstudier

Opprettelsen og utviklingen av utdanningstilbudet og prosjektfinansieringen av kunstnerisk utviklingsarbeid er godt dokumentert gjennom brev fra utdanningsmyndighetene, retningslinjer, utredninger og jevnlig evalueringer. Vi har også hatt tilgang til avtalene mellom aktørene om både VIS og forskerskolen.

Materialet har gitt et godt grunnlag for å kunne skrive om forskerskolens historiske bakteppe og forankring. Dokumentgjennomgangen har først og fremst hatt verdi som selvstendig datakilde, særlig til kapittel 2 Bakgrunn, og er i liten grad benyttet for å identifisere problemstillinger til intervjuer.

1.4.2 Intervjuundersøkelse

I undersøkelsen har vi gjennomført 20 intervjuer med til sammen 26 informanter fra UH-sektoren og fra HK-dir. Se Tabell 1. Intervjupersonene mottok skriftlig informasjon om undersøkelsen og om personvern i forkant av intervjuene.

Alle deltakerinstitusjoner i forskerskolen er representert ved sitt styremedlem i forskerskolestyret: Universitetet i Bergen, Universitetet i Agder/Universitetet i Stavanger, NTNU, Kunsthøgskolen i Oslo, Norges musikkhøgskole og Universitetet i Innlandet. I tillegg har vi intervjuet et medlem av styret som er stipendiat.

Tabell 1. Oversikt over informantenes funksjoner.

Funksjon/rolle	Antall informanter
Forskningskoordinator (UH-institusjon)	4
Ph.d.-stipendiater	3
Uteksaminerte ph.d.-stipendiater	2
Administrasjon HK-dir	4
Programansvarlig og dekan/visedekan/prorektor	4
Annen rolle	9
Sum	26

Fem av informantene er medlemmer av styret i VIS. Tre av informantene har verv i Universitets- og høyskolerådets fagstrategiske enhet for Kunst, design og arkitektur, UHR-KDA. Kunnskapsdepartementet takket nei til invitasjonen om å delta.

Intervjuene med forskerskolens administrasjon i HK-dir fungerte som en form for innledende intervjuer. Disse var viktige for å skaffe innsikt i problemstillingen som oppdragsgiver ønsket å få belyst. I etterkant av oppstartsintervjuet har forskergruppen også hatt flere oppfølgende samtaler med Geir Ivar Strøm, fagdirektør i HK-dir med ansvar for Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU).

Det relativt brede spekteret av informanter har vært viktige for å få innsikt i hele bredden av oppfatninger om hva som kan være hensiktsmessig organisering av forskerskolen utenfor HK-dir og hvilke(n) institusjon(er) som fremstår som egnet.

Vi utviklet intervjuguider på bakgrunn av de innledende intervjuene. Intervjuguidene inneholdt spørsmål knyttet til temaene vi ønsket å drøfte med intervjupersonene. Vi utviklet litt ulike guider for intervjupersonene fra HK-dir, intervjupersoner i administrative roller (forskningskoordinatorer) og intervjupersoner i faglige lederstillinger i UH-institusjonene/styremedlemmer.

I intervjuene brukte vi intervjuguiden som et utgangspunkt for en relativt uformell samtale (semi-strukturerte intervjuer), der intervjupersonene ble invitert til å reflektere fritt over erfaringene sine med forskerskolen, fordeler og ulemper med dagens organisering, hva de var redde for å miste i et skifte av vertsinstitusjon og hvordan de vurderte risikoen for at forskerskolen skulle miste noen av sine styrker gjennom et slikt skifte. Vi ba informantene reflektere over ulike mulige modeller for fremtidig organisering, og ba dem redegjøre for hvilke kriterier de mente det var viktig å legge vekt på i valget av ny vertsinstitusjon. Vi så for oss at slike kriterier for eksempel kunne være knyttet til:

- størrelsen på institusjonen (antall stipendiater, økonomisk handlingsrom)
- institusjonens historiske involvering i forskerskolen spesielt eller i kunstnerisk utviklingsarbeid generelt
- institusjonens helhetlige akademiske/vitenskapelige forankring og tyngde
- tilgjengelige administrative ressurser og kompetanse i institusjonen
- bredden i fagtilbudet/faglig forankring og tyngde innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid (monofaglighet/flerfaglighet)
- vilje og ønske om å påta seg rollen som vertsinstitusjon

Vi tok også opp forhold knyttet til finansiering i intervjuene og skisserte ulike scenarier som vi ba om innspill på: at én vertsinstitusjon får alt eller en stor del av overføringen fra departementet (grunnfinansiering), et spleiselag i form av en fast deltakeravgift (abonnement) for hver institusjon eller et spleiselag i form av stykkpris, der institusjonene betaler pr. stipendiat. De to siste scenariene ville kreve at overføringen fra departementet til finansiering av forskerskolen, skulle fordeles på alle deltakerinstitusjonene, samtidig som en ny vertsinstitusjon måtte få en større andel enn de øvrige, etter en form for fordelingsnøkkel.

Etter hvert som intervjuprosessen skred frem, fanget vi imidlertid opp signaler om at Kunnskapsdepartementet sannsynligvis ønsker en ordning der én institusjon overtar ansvaret for forskerskolen, og der finansieringen også går til kun den institusjonen.

1.4.3 Drøftingsseminar

Mot slutten av prosjektperioden, 19. mai 2025, avholdt Proba et to timer langt digitalt drøftingsseminar. Til sammen tolv representanter fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), Kunsthøgskolen i Oslo, KHiO (2), Norges musikkhøgskole (NMH), NTNU Kunstakademiet og Institutt for musikk, Universitetet i Innlandet (INN), Universitetet i Stavanger (UiS), Universitetet i Agder (UiA), UiT Norges arktiske universitet (UiT) (2) og Universitetet i Bergen (UiB) deltok i workshopen sammen med tre deltakere fra Proba. Tre av deltakerne var ikke selv tidligere intervjuet i forbindelse med undersøkelsen, men alle institusjonene hadde deltatt. De tre «nye» deltakerne i drøftingsseminaret har på ulike måter verv i den fagstrategiske enheten for kunst-, design- og arkitekturfag i Universitets- og høgskolerådet (UHR-KDA). Se deltakerliste i vedlegg 2.

Drøftingsseminaret ble brukt til å drøfte funn fra datainnsamlingen, erfaringer med samarbeidet om forskerskolen, foreløpig analyser og anbefalinger for videre organisering.

1.4.4 Analyse

Alle intervjuer ble dokumentert i form av skriftlige referater og i enkelte tilfeller lydopptak. Gjennom datainnsamlingen har teamet fortløpende, individuelt og i fellesskap, identifisert temaer i datamaterialet for å kunne sortere og gruppere materialet i overordnede kategorier. Vi har også foretatt en «kollektiv kvalitativ analyse», som er en metode for kollektivt analysearbeid hvor alle medlemmene i forskerteamet gjennomgår datamaterialet sammen, og kartlegger og grupperer temaer (Eggebø, 2020). Teamet har også i fellesskap utarbeidet struktur og disposisjon for rapporten, herunder en arbeidsplan for videre analyse og skriving (Eggebø, 2020).

Denne metoden er godt utgangspunkt for samarbeid og felles forståelse i teamet, samtidig som den sikrer grundig analyse på bakgrunn av flere perspektiver og diskusjoner. Når analysen av innsamlede data på denne måten tar utgangspunkt i en kollektiv prosess i prosjektteamet, innebærer det at kvaliteten i analysene styrkes.

1.4.5 Leserveiledning

Resten av rapporten er delt i tre hovedkapitler: 2) Bakgrunn, 3) Vurdering av dagens løsning og 4) Konklusjoner og anbefalinger. Kapittel 2 starter med en redegjørelse for forskerskolens historiske bakteppe. Gjennom intervjuene har vi fått forståelse av at historikken er viktig for mange av informantene. Flere refererte til tidligere hendelser. Forskerskolen er også blitt jevnlig evaluert, og det foreligger dermed mye dokumentasjon. Det historiske bakteppet er med på å underbygge betydningen forskerskolen har hatt, og har, for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge. Del 2.1 inneholder ingen drøftinger eller konklusjoner, så en utålmodig leser kan gjerne gå rett på del 2.2. I delene 2.2–2.4 presenterer vi hvordan eierskapet i forskerskolen og i VIS er organisert og drives i dag.

I kapittel 3 presenterer vi aktørenes syn på hvordan dagens løsninger for forskerskolen og VIS fungerer. Grunnlaget for vurderingen er datamaterialet vi har samlet inn gjennom dokumentstudier, intervjuer og drøftingsseminar med sentrale aktører på feltet; se informant- og deltakeroversikt i vedlegg 1 og vedlegg 2.

I kapittel 4 presenterer vi våre konklusjoner og anbefalinger om en fremtidig organisering av forskerskolen og av VIS.

2 Bakgrunn

2.1 Historisk bakteppe for kunstnerisk utviklingsarbeid³

2.1.1 Perioden 1995–2009 og opprettelsen av Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid

Kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) og forskning har vært likestilt som mål for institusjonenes virksomhet siden innføringen av universitets- og høyskoleloven i 1995, og i 2001 vedtok Stortinget opprettelsen av et stipendprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid. Stipendprogrammet skulle være en parallell til doktorgradene i de etablerte vitenskapsfagene (UFD 2002, s. 2), men programmet var i begynnelsen ikke tilknyttet en grad (UFD 2002, s. 4).

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) ble opprettet som styringsorgan i 2003, i og med etableringen av *Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid* (Malterud m.fl. 2015, s. 9; PKU 2017, s. 3).⁴ I stipendprogrammet skulle kunstutøvelsen stå i sentrum for stipendiatenes prosjekter. Stipendprogrammet ble den gangen ledet av en styringsgruppe og var organisatorisk plassert som en enhet ved Kunsthøgskolen i Bergen. Stipendprogrammet hadde i første omgang en funksjonstid på fem år (UFD 2002, s. 3). Kunsthøgskolen i Bergen ble omtalt som «operatør for programmet» (UFD 2002, s. 6).

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) finansierte stipendiatstillingene gjennom tilskudd fra PKU til institusjonene som fikk stipendiatery knyttet til seg gjennom programmet. Det ble avsatt midler til fire stipendiatstillinger det første året (UFD 2002, s. 6).

I tillegg ga departementet styringsgruppen disposisjon over en *prosjektstøtte*, som skulle gå til ekstra kostnadskrevende drift av stipendiatene, utover standardsatsene for stipendiatstillinger. En andel av prosjektstøtten ble avsatt til administrasjon og organisering av ordningen, herunder veiledningsseminarer og arbeid med vurderinger og sluttbedømmelser. Prosjektstøtten ble utbetalt til Kunsthøgskolen i Bergen, som operatør for programmet (UFD 2002, s. 6).

Institusjonene fikk selv ansvar for veiledningen av sine respektive stipendiatery, men de kunne søke styringsgruppen om prosjektstøtte, for eksempel til eksterne veiledere, eller til spesielt kostnadskrevende vurderinger eller sluttbedømmelser av stipendiatene (UFD 2002, s. 5).

Departementet så for seg at stipendprogrammet skulle «føre til oppbygging av nye systemer og nettverk» for «utveksling av kunnskap og kompetanse både nasjonalt og internasjonalt». På denne bakgrunn anbefalte de årlige veiledningsseminarer for stipendiatery og andre (UFD 2002, s. 5).

Fra 2003 og frem til 2009 ble stipendprogrammet finansiert gjennom tilskuddsordningen til stipendiatstillinger fra departementet i form av prosjektstøtte, og institusjonene konkurrerte om tildeling av disse midlene. I tillegg kunne institusjonene finansiere sti-

³ Rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid. Nasjonal finansieringsordning for kunstnerisk utviklingsarbeid. Udatert utredning mottatt fra Geir Ivar Strøm i februar 2025.

⁴ Senere kalt «Stipendiatprogrammet», som referert i retningslinjene for Stipendiatprogrammet fra 2014 i Malterud m.fl. 2015, s. 8. Vi bruker her terminologien fra kildene.

pendiatstillinger over egne budsjetter etter eget ønske. Stipendprogrammet ble evaluert i 2009 (Programstyret 2009).

2.1.2 Perioden 2010–2020 og opprettelsen av Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid

I 2010 opprettet Kunnskapsdepartementet en egen tilskuddsordning, kalt *Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid*. Tilskuddsordningen i Prosjektprogrammet skulle bidra til finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid på utdanningsinstitusjonene. Prosjektprogrammet ble underlagt samme styre som Stipendprogrammet, nå kalt «programstyret». Både Stipendprogrammet og Prosjektprogrammet ble underlagt PKU, *Programmet for kunstnerisk utviklingsarbeid* (PKU 2011, s. 1). PKU fikk tilhørighet ved Kunsthøgskolen i Bergen, jf. PKU 2011. PKU skulle bidra til kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå (Programstyret 2009).

Det nye programstyret skulle ha et «overordnet nasjonalt ansvar for å stimulere og fokusere kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge». Styret tok sikte på å utvikle Prosjektprogrammet i nær kontakt med utdanningsinstitusjonene for høyere kunstutdanning (PKU 2011, s. 1). Prosjektprogrammet kom i gang i 2011 (PKU 2017, s. 1).

Vi er i intervjuer blitt gjort kjent med at det på et tidspunkt utspilte seg en kontrovers rundt dette mandatet. Kritikere mente at et så omfattende ansvar tillagt PKU ville undergrave eller svekke de enkelte UH-institusjonenes faglige autonomi. Vi har lagt vekt på å ta denne historikken i betraktning i våre anbefalinger om plassering av ansvaret for forskerskolen og PKU.

Institusjonene som mottok støtte til prosjekter og/eller stipendiater mellom 2011 og 2017 var:

- Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO)
 - Norges musikkhøgskole (NMH)
 - UiT Norges arktiske universitet, Det kunstfaglige fakultet
 - NTNU, Det humanistiske fakultet og Fakultet for arkitektur og design
 - Høgskolen i Innlandet (INN), Den norske filmskolen
 - Høgskolen i Østfold (HiØ), Akademi for scenekunst
 - Universitetet i Agder (UiA), Fakultet for kunsthøgskolen
 - Universitetet i Bergen (UiB), Fakultet for kunst, musikk og design (KMD)
 - Universitetet i Stavanger (UiS), Institutt for musikk og dans (Fakultetet for utøvende kunsthøgskolen)
- (PKU 2017, s. 5).

I tillegg til disse hadde Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO) rett til å ansette stipendiater i programmet (PKU 2017, s. 6).

«Den norske modellen»

Evalueringen av PKU fra 2017 understreket at programmet fra og med 2011 «fullt og helt» hadde vært preget av «refleksjon og tverrkunstnerisk kommunikasjon og samarbeid» i «kunsten og den kunstneriske aktivitetens virksomhet og produktutvikling» (PKU 2017, s. 2). I dette ligger kjernen av det som kan kalles «den norske modellen» for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU 2017, s. 60). Tre trekk kjennetegner denne modellen.

Det første kjennetegnet på den norske modellen ligger i begrepet «kunstnerisk utviklingsarbeid» på aktivitetene som foregår innenfor norsk høyere kunstutdanning, i motsetning til «kunstnerisk forskning», som er mer vanlig i andre land. Evalueringen av PKU fra 2017 påpeker at betegnelsen kunstnerisk utviklingsarbeid fremhever at forsk-

ningen på feltet tar utgangspunkt i *kunsten* og legger vekt på dokumentasjon av prosessen som har resultert i et kunstnerisk arbeid. Resultatet av det kunstneriske utviklingsarbeidet produseres *gjennom* praksis, og ikke *ved siden av* praksis, som i form av en avhandling (PKU 2017, s. 60).

Det andre kjennetegnet på den norske modellen er *refleksjon*. For å drive frem utvikling og endringer i sitt arbeid, er kunstnere avhengige av å dele refleksjoner, og PKU stilte hele veien eksplisitt krav til formidling av refleksjoner. Refleksjonene følger ingen spesiell mal og tillater eksperimentering. De resulterte blant annet i tekstlige arbeider, videoessays, podkaster og multimediale nettsider (PKU 2017, s. 60).

Det tredje kjennetegnet ved modellen er at kommunikasjon og refleksjon foregår *tverrkunstnerisk*. De tradisjonelle refleksjonsformene er ulike fra fagfelt til fagfelt, men gjennom et refleksivt samarbeid i form av presentasjoner og samtaler på flerfaglige seminarer, kurs og konferanser, kan deltakerne få innspill fra andre kunstfelt og gjennom det, utvikle arbeidet sitt (PKU 2017, s. 60).

Konferanser for mottakere av prosjektmidler fra Prosjektprogrammet

Fra 2010 lanserte programstyret en idé om åpne årlige konferanser, der mottakerne av prosjektmidler kunne delta for å presentere prosjektene sine og redegjøre for utvikling og utfordringer (PKU 2011, s. 2). Programstyret så for seg at konferansene kunne arrangeres som et «rullerende samarbeid» mellom deltakerinstitusjonene og at de kunne arrangeres i sammenheng med de daværende halvårlige samlingene i stipendprogrammet (PKU 2011, s. 2). Ideen om åpne årlige konferanser er blitt realisert gjennom *Artistic Research Forum*,⁵ som HK-dir/PKU arrangerer to ganger pr. år.

Partnerskap i Society for Artistic Research

PKU gikk i 2010 også inn som partner i det nyetablerte *Society for Artistic Research (SAR)*,⁶ som utgir tidsskriftet *Journal for Artistic Research (JAR)* (PKU 2011, s. 2). Stipendiater som fikk støtte fra PKU, skulle melde resultatene sine inn til publisering i JAR eller tilsvarende (PKU 2011, s. 2).

Forbedringspunkter til Stipendiatprogrammet

Frem til institusjonene i 2018 fikk opprette egne ph.d.-programmer, var organiseringen av både Prosjekt- og Stipendiatprogrammet sentralisert, med programstyret som en sentral aktør. Programstyret bestemte for eksempel antallet plasser i Stipendiatprogrammet, hvem som skulle tas opp og hvilke institusjoner som skulle få inn stipendiaater. I perioden 2014-2018 ble dette endret. Etter initiativ fra PKU ble reglementer og retningslinjer skrevet om, slik at tildelinger og beslutninger knyttet til Stipendiatprogrammet ble flyttet nærmere institusjonene.⁷

Stipendiatprogrammet ble evaluert i 2017, og evalueringen fremhevet den gangen noen forbedringspunkter (PKU 2017, s. 63). Vi mener det er hensiktsmessig å minne om disse her, ettersom de kaster lys over viktige innspill til opprettelsen av både forskerskolen og flere nye ph.d.-programmer i kunstnerisk utviklingsarbeid året etter.

For det første fremhevet evalueringen betydningen av *institusjonell integrering*. Det innebærer at stipendiatene raskt må få tilhørighet til institusjonen de tilhører.

For det andre trakk evalueringen frem at stipendprosjektene må gjøres tilgjengelige for fagmiljøene gjennom *publisering*. Først da kan prosjektene bli gjenstand for videre kunstnerisk utviklingsarbeid i et fagfellesskap.

⁵ Se «Artistic Research Forum» på <https://www.researchcatalogue.net/view/2421554/2421555>

⁶ Publisher Information. Hentet 20. mai 2025 fra <https://www.jar-online.net/en/publisher-information>

⁷ Kilde: Intervju med Geir Ivar Strøm, HK-dir, 12. mars 2025Dik

For det tredje fremhevet evalueringen at forskerskolen burde bygge videre på *tverrkunstnerisk kommunikasjon og formidling* slik som den hadde foregått gjennom felles-samlingene i Stipendprogrammets opplæringsdel.

Evalueringen fremhevet at forskerskolen også fortsatt burde bidra til kunst- og fagspesifikke behov, oppøve stipendiatenes evne til refleksjon om kunstutviklingsprosesser, samt etiske og juridiske temaer (PKU 2017, s. 63).

I 2017 ble det klart at Kunnskapsdepartementet (KD) ønsket å avvikle Stipendiatprogrammet, se del 2.1.1. I stedet skulle utdanningsinstitusjonene få mulighet til å opprette egne programmer for ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid. I sammenheng med dette inngikk daværende Diku en avtale med institusjonene om å etablere en felles forskerskole for skapende og utøvende kunsthøgskole (PKU 2019, s. 4).

2.1.3 Perioden 2018–2020 og opprettelsen av HK-dir og av ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid

I 2018 ble PKU slått sammen med Norgesuniversitetet og Senter for internasjonalisering av utdanning til *Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning*, DIKU.⁸ Samme år ble Stipendprogrammet avvirket i sin daværende form, fordi institusjonene skulle opprette egne ph.d.-utdanninger (PKU 2017, s. 1). Programstyret hadde likevel ansvar for godkjenning av sluttbedømmelse av stipendiater som fullførte Stipendiatprogrammet i en periode frem til og med 2024. Etter dette ble programstyret lagt ned.

Etablering av ph.d.-programmer i kunstnerisk utviklingsarbeid

Norges musikkhøgskole, Kunsthøgskolen i Oslo, Universitetet i Bergen og NTNU etablerte sine nye ph.d.-programmer i kunstnerisk utviklingsarbeid i 2018, Universitetene i Stavanger og Agder etablerte sitt felles ph.d.-program i 2021, og Høgskolen i Innlandet kom etter i 2022. Mellom 2019 og 2022 ble det etablert seks ph.d.-programmer ved norske kunstutdanningsinstitusjoner (PKU 2019, s. 5). Studie- og kursplaner fra Stipendiatprogrammet utgjorde rammeverket for utdanningsdelen i disse programmene (PKU 2019, s. 3). Flesteparten av stipendiatene fra Stipendprogrammet ble overført til de nye ph.d.-programmene, og det ble ikke tatt opp nye stipendiater i Stipendprogrammet etter 2020 (PKU 2019, s. 5). Likevel fortsatte samarbeidet om en felles opplæringsdel for stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid fra ulike utdanningsinstitusjoner, i regi av nasjonale myndigheter.

Etablering av forskerskolen

Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid (forskerskolen) ble etablert i 2018.⁹ Forskerskolen skulle ha et styre med medlemmer fra institusjonene. Frem til 2021 skulle styret også ha et medlem fra styret i PKU, da de siste stipendiatene i Stipendiatprogrammet skulle ha avsluttet sin stipendperiode (PKU 2017, s. 16).

NRKU vedtok videre at PKUs administrasjon skulle administrere forskerskolen og delta i praktisk organisering av denne (PKU 2017, s. 4). Fordeling av ansvar og oppgaver på henholdsvis forskerskolen og hver av institusjonene og deres respektive ph.d.-program, var ikke selvsagt, jf. evalueringen av PKU fra 2017 (PKU 2017, s. 16). Men formålet med forskerskolen ble å tilby fellesfaglig opplæring for stipendiater fra ulike insti-

⁸ Kva gjer vi? Hentet 8. april 2025 fra <https://hkdir.no/om-oss/kva-gjer-vi>.

⁹ Artistic Research in Norway. A brief history and timeline. Hentet 10. april 2025 fra <https://www.researchcatalogue.net/view/2428869/2576800>

tusjoner og fagområder. Forskerskolen fikk et eget styre med representanter oppnevnt av institusjonene (PKU 2023, s. 4).

2.1.4 Perioden 2020–2024

Fra 2021 var PKU administrert av det nyetablerte *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse*, HK-dir.¹⁰ Men som en del av tillitsreformen, ble det i statsbudsjettet for 2024 besluttet å fase ut tilskuddsordningene som ble forvaltet gjennom PKU. Av den totale budsjетtrammen på 18 millioner kroner ble 14 millioner kroner i prosjektmidler fordelt til de sju institusjonene som tidligere hadde mottatt størst tilskudd gjennom ordningen, det vil si KHIO, UiB, NMH, NTNU, UiT, HINN og HiØ.¹¹ Disse midlene ble nå en del av institusjonenes årlige budsjетtrammer.¹²

2.2 Forskerskolen i dag

Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid er et samarbeid mellom alle de nasjonale utdanningsinstitusjonene som har egne ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Målet for forskerskolen er å gi stipendiatene en innføring i metoder, teori og etikk samt opplæring i formidling av resultatene av stipendiatenes kunstneriske utviklingsarbeid. Den felles faglige opplæringen er ment å støtte stipendiatenes kunstneriske doktorgradsprosjekt og bidra til faglig dybde og bredde.¹³ Aktivitetene i forskerskolen skal være relevante for hele fagbredden innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.

Forskerskolen ivaretar nå funksjonen som en samlende arena for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge, en funksjon som Stipendiatprogrammet hadde tidligere (PKU 2023, s. 3). Gjennom forskerskolen skal ph.d.-studentene opparbeide seg kunnskap, ferdigheter og kompetanse om kunstnerisk utviklingsarbeid i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR).¹⁴

2.2.1 Innhold

Forskerskolen utgjør 20 av de til sammen 180 studiepoengene i ph.d.-graden i kunstnerisk utviklingsarbeid, hvor til sammen 30 studiepoeng skal være opplæring.

Opplæringen i forskerskolen foregår fra 2025 gjennom fire moduler. Første modul gjennomføres i første semester og tilsvarer to studiepoeng. Det består blant annet av et digitalt introduksjonsseminar og et fysisk seminar for nye stipendiater i forskerskolen. Det er anbefalt at modul 2 og 3 gjennomføres i andre og tredje semester. Modulene er på til sammen åtte studiepoeng. De inneholder blant annet deltakelse på to fysiske seminarer. Modul 4 er anbefalt gjennomført i fjerde semester og tilsvarer fire studiepoeng. Det stilles krav til forberedelser til seminarene. I tillegg skal stipendiatene drive med individuelt arbeid knyttet til å sette seg inn i relevant litteratur og andre arbeider og annet materiale på feltet, etter nærmere retningslinjer. De skal også sette seg inn i de andre stipendiatenes prosjekter.¹⁵

¹⁰ Kva gjer vi? Hentet 8. april 2025 fra <https://hkdir.no/om-oss/kva-gjer-vi>.

¹¹ Artistic Research in Norway. A brief history and timeline. Hentet 10. april 2025 fra <https://www.researchcatalogue.net/view/2428869/2576800>

¹² Notat fra Geir Ivar Strøm, HK-dir, mottatt på e-post 10. februar 2025.

¹³ Mer informasjon på «The Norwegian Artistic Research School». Hentet 20. mai 2025 fra <https://www.researchcatalogue.net/view/1395892/2009338>.

¹⁴ Se «Beskrivelse av opplæringstilbud. Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid» (Diku 2019).

¹⁵ Se Kursplan 2024-2025.

Underveis skal stipendiatene også delta på fire konferanser i *Artistic Research Forum* (ARF), tilsvarende seks studiepoeng til sammen.¹⁶ Konferansene arrangeres hver vår og hver høst, og stipendiatene skal presentere (dele) sitt prosjekt på tre av disse fora. ARF ble etablert av PKU for å fremme forståelse for kunstnerisk utviklingsarbeid i en nasjonal og internasjonal kontekst. ARF er blitt en sentral møteplass for skapende og utøvende kunsthøgskoler i Norge og brukes til presentasjon og diskusjon av kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU 2023, s. 13).

2.2.2 Deltakere

Til sammen åtte enheter fra sju UH-institusjoner har signert samarbeidsavtalen om forskerskolen. Se Tabell 2-1. Partnerne er alle representert i forskerskolens styre og har stipendiater i forskerskolen.

Tabell 2-1. Deltakende enheter i forskerskolen, fordelt på fire institusjonstyper

Enheter
Vitenskapelig høyskole, én-faglig:
Norges musikkhøgskole
Vitenskapelig høyskole, flerfaglig:
Kunsthøgskolen i Oslo
Breddeuniversitet, én samlet kunsthøgskolelig enhet:
Fakultet for kunst, musikk og design, Universitetet i Bergen
Fakultet for kunsthøgskole, Universitetet i Agder
Fakultet for utøvende kunsthøgskole, Universitetet i Stavanger
Fakultet for film, tv og spill, Universitetet i Innlandet
Breddeuniversitet, flere kunsthøgskolelige enheter:
Fakultet for arkitektur og design, NTNU
Det humanistiske fakultet, NTNU

2.2.3 Finansiering

Da PKU-styret ble nedlagt i 2024, beholdt HK-dir et driftsbudsjett på 3,4 millioner kroner i 2025 for drift av forskerskolen (2,6 millioner), tidsskriftet VIS (0,5 millioner) og annen administrasjon (0,3 millioner kroner). Frem til 2025 hadde HK-dir også avsatt 2,5 årsverk til PKU, men siden et halvt årsverk var relatert til drift av Prosjektprogrammet, var kun to årsverk i HK-dir knyttet til PKU fra 2025.¹⁷ Budsjettet til drift av forskerskolen inkluderer diverse faglige aktiviteter, drift av sommerakademiet SAAR og ulike kontingenter.

Slik som vi forstår det, tyder signalene fra Kunnskapsdepartementet til HK-dir på at den fremtidige vertsinstitusjonen til forskerskolen vil motta tilsvarende overføringer til dekning av utgifter til drift av forskerskolen som i dag.

¹⁶ Se Kursplan 2024-2025.

¹⁷ Notat fra Geir Ivar Strøm, HK-dir, mottatt på e-post 10. februar 2025.

2.2.4 Styring og ansvar

Det er inngått en samarbeidsavtale mellom HK-dir og institusjonene som deltar i forskerskolen. Avtalen er et kortfattet dokument på tre sider, som fremstår som en form for «vedtekter» for forskerskolen.¹⁸ Hovedpunktene er som følger:

- Avtalepartene skal drifte en nasjonal forskerskole for stipendiater knyttet til ph.d.-program som fører frem til ph.d.-grad i kunstnerisk utviklingsarbeid og for stipendiater som tidligere er tatt opp i Stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid.
- Alle akkrediterte norske utdanningsinstitusjoner som har et doktorgradsprogram som fører frem til graden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid kan, etter godkjenning av avtalepartene, tiltre avtalen.
- Styret består av én representant med relevant faglig kompetanse fra hver av avtalepartene. Representantene oppnevnes av institusjonene selv. I tillegg oppnevnes en representant fra programstyret for Program for kunstnerisk utviklingsarbeid til styret så lenge det er stipendiater i Stipendiatprogrammet. Videre skal én representant velges av og blant stipendiatene. Samtlige skal ha en personlig vara oppnevnt på samme vis.
- HK-dir er sekretariat.
- I tillegg til ordinære styremøter skal forskerskolens styre arrangere et årlig kontaktmøte som skal ha en rådgivende funksjon overfor styret.
- Det skal også arrangeres en årlig veiledersamling.
- Det faglige innholdet i forskerskolen fastsettes av styret. Styret tar alle avgjørelser om forskerskolens innhold og innretning. Tilbudet skal tilsvare 20 studiepoeng.
- Aktivitetene i forskerskolen skal være relevante for hele fagbredden innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.
- Driften av forskerskolen forutsettes dekket gjennom bevilgning fra Kunnskapsdepartementet til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir).
- Institusjonene forutsettes å dekke alle reise- og oppholdskostnader for stipendiatene
- Sekretariatet skal effektivere styrevedtak, herunder å være sekretariat for kontaktmøtet og styret, å inngå avtaler om kursavvikling, å inngå arbeidsavtaler med seminarledere, praktisk gjennomføring av forskerskolens aktiviteter og å holde oversikt over stipendiatenes deltakelse.

Vi har ingen indikasjoner på at ikke denne avtalen er kjent og blir fulgt opp av partene. Vi har ikke registrert spesielle kommentarer knyttet til den. Tvert imot har vi inntrykk av at avtalen fungerer godt for å regulere samarbeidet om forskerskolen.

2.2.5 Administrative utfordringer

Organiseringen av forskerskolen har gjennom årene budt på enkelte administrative utfordringer. En utfordring har å gjøre med den raske veksten i antallet stipendiater. Fra 80 stipendiater i 2018 har antallet økt med over 50 prosent. I 2025 er cirka 130 stipendiater knyttet til forskerskolen. Disse er i ulike faser av studieløpet.¹⁹ Å koordinere, registrere, følge opp og godkjenne deres deltakelse på de ulike seminarene som forskerskolen tilbyr, krever en del administrasjon.

¹⁸ Samarbeidsavtale for forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid. Gjelder for fire år fra 15. februar 2023. Avtalen er gjengitt i sin helhet i vedlegg 3.

¹⁹ Notat fra Geir Ivar Strøm, HK-dir, mottatt på e-post 10. februar 2025.

En annen utfordring er at HK-dir ikke er en akkreditert utdanningsinstitusjon. Forskerskolen kan dermed ikke selv tildele studiepoeng. Siden stipendiatene kommer fra mange ulike institusjoner, utløser administrasjon knyttet til registrering av godkjente studiepoeng en del kommunikasjon mellom institusjonenes forskningskoordinatorer og forskerskolen.²⁰

Begge disse utfordringene er nå forsøkt løst eller avhjulpet ved at HK-dir nylig har innført en ordning med individuelle progresjonsplaner for hver enkelt deltaker i forskerskolen. I tillegg er forskerskolen nettopp blitt organisert i moduler. Hver stipendiat skal delta på fire moduler i løpet av stipendiatperioden, i tillegg til å delta på fire Artistic Research Forum (ARF).²¹

Forskerskolens kursplan beskriver innholdet i de ulike modulene og angir uttelling i antall studiepoeng per modul og for deltakelse på ARF.²² Progresjonsplanene og modulorganiseringen gjør det enklere å følge opp stipendiatene, både for forskerskolen og for forskningskoordinatorene på hver enkelt UH-institusjon.²³

2.3 Tidsskriftet VIS

VIS er et tidsskrift for formidling av forskning som har kunstnerisk praksis som kjerne for aktivitetene. VIS skal bidra til utvikling av et nordisk fagspråk og skape en arena for formidling av eksposisjoner i kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunst taper seg normalt når den publiseres i et digitalt format, og formålet med VIS er derfor ikke primært å vise frem selve kunstverket. I stedet er VIS en plattform for å vise frem og dokumentere *refleksjonene* som er gjort knyttet til kunstverket og arbeidet med det. VIS inngår i kanalregisteret over fagfelleverderte tidsskrift og er på nivå 1 (godkjent som vitenskapelig publiseringskanal).²⁴

2.3.1 VIS' historie og organisering

VIS' historie går tilbake til 2017. Da inngikk programstyret i PKU et samarbeid med Stockholm Konstnärliga Högskola (SKH)²⁵ om etablering av et tidsskrift for formidling av forskning som har kunstnerisk praksis som kjerne for aktivitetene. Tidsskriftet fikk navnet *VIS - Nordic Journal for Artistic Research*²⁶. VIS skulle ha «open access» og bidra til utvikling av det nordiske fagspråket for kunstnerisk utvikling og skape en arena for formidling. Tidsskriftet kom med sin første utgave i 2018, er digitalt og fagfellevurdert, og kommer med to utgaver i året (PKU 2023, s. 11). Selv om Prosjektprogrammet i PKU ble lagt ned i 2024, forble partnerskapet i VIS i HK-dir.

VIS hadde fra begynnelsen et styre med seks medlemmer, hvorav tre blir utnevnt av PKU/HK-dir (PKU 2019, s. 6). Styret utpeker de syv medlemmene til redaksjonskomiteen. Disse mottar honorar. Redaksjonskomiteen har støtte fra en redaksjonell prosjektleder, og SKH er arbeidsgiver for denne personen.²⁷

²⁰ Intervju med Geir Ivar Strøm, HK-dir 12. mars 2025.

²¹ Se Kursplan 2024-2025.

²² Se Kursplan 2024-2025.

²³ Intervju med Geir Ivar Strøm, HK-dir 12. mars 2025.

²⁴ Kanalregisteret. Register over vitenskapelige publiseringskanaler. Hentet 26. juni 2025 fra <https://kanalregister.hkdir.no>.

²⁵ Også omtalt som Uniarts.

²⁶ VIS. Hentet 9. april fra <https://www.visjournal.nu/om-vis>.

²⁷ Avtale om samarbeid om tidsskriftet VIS, 2022-2029.

I henhold til avtalen mellom partene (SKH og HK-dir) fra 2022 er det lik kostnadsdeling mellom de to institusjonene. Hver part dekker sine kostnader til deltakelse i styret, og budsjettet tar med utgifter til redaksjon, medlemskap i Research Catalogue (RC), sakkyndige, oversettelser, korrekturlesning, med mer. Regnskapsføringen er delt mellom SKH og HK-dir, og partene har avtalt at PKU (HK-dir) betaler ut honorar til redaksjonsmedlemmene.²⁸ Det fremgår også av avtalen mellom partene at redaksjonssekretæren for tidsskriftet er ansatt i en deltidsstilling ved SKH. Avtalen mellom partene ble fornyet 1. september 2022 for perioden frem til 31. august 2029, med tilsvarende betingelser som for perioden 1. september 2019 til 31. august 2022. Avtalen er gjengitt i sin helhet i vedlegg 4.

2.3.2 Redaksjonelt arbeid og Research Catalogue (RC)

Redaksjonskomiteen i VIS jobber i par og har dobbelt redaktøransvar for én utgave hver. Redaktørparet gir veiledning til bidragsyterne for å utvikle deres eksposisjoner. I tillegg blir bidragene fagfellevurdert av eksterne fagfeller i en dialogbasert prosess frem mot publisering. VIS', i likhet med *Journal for Artistic Research (JAR)*, bruker Research Catalogue (RC) som publiseringsplattform for sine bidrag.

RC er en internasjonal, ikke-kommersiell, multimedial publiseringsplattform for kunstnerisk utviklingsarbeid, etablert i 2011 og eid av organisasjonen *Society for Artistic Research (SAR)*. SAR og RC jobber for å lage gode publikasjonsvilkår for kunstfagene, og plattformen utvikles teknologisk hele tiden. Både PKU/HK-dir og flere norske utdanningsinstitusjoner er «portalpartnere» som bidrar til finansieringen av RC gjennom årlige tilskudd (PKU 2023, s. 13).

RC brukes også aktivt som publiseringskanal av deltakerne i forskerskolen (PKU 2023, s. 13 og Kursplan 2024-2025). Dette er mulig fordi alle kan legge ut arbeider og eksposisjoner på RC selv, altså uten forutgående fagfellevurdering, i form av selvpublisering eller deling av ikke publisert materiale.

Det fremgår av avtalen mellom partene (2022) at tidsskriftet skal bruke RC. Begrunnelsen for dette er at RC har økende tilslutning, særlig i Europa, og at publisering via RC dermed gir «forskerne mulighet til å kommunisere pågående forskningsarbeid og kunstneriske resultater med andre forskere»²⁹.

Det inngår i Probas mandat å utrede hvordan partnerskapet om VIS skal organiseres når HK-dir ikke lenger skal være SKHs samarbeidspartner i Norge.

2.4 Andre aktører innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge

2.4.1 Universitets- og høgskolerådet – UHR-KDA

Universitets- og høgskolerådets (UHR) strategiske enheter skal bidra til UHRs virksomhet og mål gjennom strategisk og koordinerende arbeid innenfor enhetenes respektive fag- og ansvarsområder. De strategiske enhetene er nasjonale samordningsarenaer for medlemsinstitusjonene og skal rådggi UHRs styre.³⁰

²⁸ Dette er knyttet til forskjeller i timesatser og beregning av overhead i virksomhetene.

²⁹ Probas oversettelse fra svensk.

³⁰ Retningslinjer for UHRs strategiske enheter. Avsnittet er ordrett gjengivelse av § 1 i retningslinjedokumentet. Hentet 21. mai 2025 fra <https://www.uhr.no/om/strategi-vedtekter-og-retningslinjer/retningslinjer-for-uhrs-strategiske-enheter/>.

Det er åtte slike fagstrategiske enheter og seks fellesstrategiske enheter i Universitets- og høyskolerådet. UHR-Kunst, design og arkitektur (UHR-KDA) ble opprettet 6. februar 2019 og skal bidra til å samordne og styrke utviklingen innenfor disse fag- og ansvarsområdene i Norge, blant annet gjennom å skape et nettverk av ledere fra angjeldende institusjoner. UHR-KDA skal også gi råd til UHRs styre.

UHR-KDA har medlemmer fra 17 av UHRs trettitre medlemsinstitusjoner. Det er ledere på fakulteter på breddeuniversiteter, vitenskapelige høyskoler og statlige og private høyskoler. Fagområdet omfatter forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid og utdanning på bachelor-, master- og ph.d.-nivå. UHR-Kunst, design og arkitektur samles to ganger i året. Arbeidsutvalget jobber mellom møtene.

UHR-Kunst, design og arkitektur har etablert fem nasjonale fagorgan, for arkitektur og landskapsarkitektur, for design, for skapende og utøvende musikk, for visuell kunst, og for scenekunst og film. I tillegg har UHR-KDA en arbeidsgruppe for kunstnerisk utviklingsarbeid og en nasjonal publiseringskomité for kunst, design og arkitektur.³¹

2.4.2 Norges forskningsråd

Med den pågående avviklingen av Prosjektprogrammet i Programmet for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) forsvinner den eneste konkurransearenaen for finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge. Til tross for at akademisk forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid er likestilt i universitets- og høyskoleloven, er kunstnerisk utviklingsarbeid ikke nevnt i vedtektene for Norges forskningsråd,³² og dermed heller ikke i oppdraget til noen av porteføljene i forskningsrådet (UHR-KDA, 2024).

Kunnskapsdepartementet har nylig fremlagt stortingsmeldingen om forskningssystemet: *Sikker kunnskap i en usikker verden* (Meld. St. 14, 2024–2025). I denne «systemmeldingen» er kunstnerisk utviklingsarbeid ikke omtalt. Men et flertall i Stortingets utdannings- og forskningskomité uttaler i en merknad i Innst. S. 290 S (2024–2025) at:

«kunstnerisk utviklingsarbeid bør inn Forskningsrådets mandat, og er av den oppfatning at nasjonale konkurransearenaer styrker kvaliteten i forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid.» (Innst. S. 290 S, 2024–2025, s. 5)

Likevel var det kun et mindretall i komiteen som støttet det tilhørende forslaget. Det lyder slik:

«Stortinget ber regjeringen inkludere kunstnerisk utviklingsarbeid i Forskningsrådets mandat.» (Innst. S. 290 S, 2024–2025, s. 16)

Dette forslaget ble dermed ikke vedtatt av Stortinget.

2.4.3 SAAR - Summer Academy for Artistic Research

Siden 2014 har PKU vært involvert i det nordiske samarbeidsprosjektet SAAR – Summer Academy for Artistic Research – Sommerakademiet. Sommerakademiet arrangeres hvert år for 18 stipendiater og cirka åtte veiledere. Stipendiatene kommer fra deltakeruniversitetene i Sverige og Finland og fra den norske forskerskolen. Forskerskolen velger ut de seks norske deltakerne etter søknad,³³ og finansierer deltakelsen deres på

³¹ Kilde for opplysningene om UHR-KAD er *Handlingsplan for UHR-Kunst, design og arkitektur* (Revidert mai 2022, november 2024). Hentet 21. mai 2025 fra https://www.uhr.no/_f/p1/i20d6b18a-e169-4208-ad4d-fcf0d1a05fc4/handlingsplan-kda_mai-2022-25-rev_nov24.docx.

³² Forskrift om vedtekter for Norges forskningsråd. Hentet 21. mai 2025 fra <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2016-06-10-658>.

³³ Kriterier foreligger. Se intervju med Linda Lien 13. mars 2025.

Sommerakademiet. Det er ikke del av Probas mandat å utrede hvordan dette partnerskapet skal se ut når forskerskolen får ny vertsinstitusjon, men siden forskerskolen nå bruker mer enn 10 prosent av sitt budsjett på partnerskapet i SAAR, har vi likevel valgt å beskrive denne aktiviteten her.

Hva er Sommerakademiet?³⁴

Sommerakademiet og samarbeidet knyttet til tilbudet har eksistert siden 2014. HK-dir samarbeider med tre svenske og to finske partneruniversiteter, og disse seks partene alternerer på å være vertskap for Sommerakademiet hvert sitt år.

Sommerakademiet tilbyr et tverrfaglig miljø hvor stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid samarbeider, presenterer sitt pågående ph.d.-prosjekt og får tilbakemeldinger fra erfarne veiledere fra ledende akademiske kunstinstitusjoner.

Sommerakademiet har som mål å reflektere det internasjonale mangfoldet og omfanget av kunstnerisk utviklingsarbeid og å tilby et stimulerende intellektuelt miljø. På Sommerakademiet kan deltakerne diskutere og videreutvikle temaer og problemstillinger som oppstår gjennom deltakernes individuelle prosjekter.

Organisering av Sommerakademiet

Sekretariatet for Sommerakademiet ligger på Universitetet for kunst i Helsinki (Uniarts Helsinki), og deltakerinstitusjonene bytter på å være vertskap for akademiet. Det faglige ansvaret rullerer med andre ord mellom deltakerinstitusjonene. De årene Norge skal arrangere Sommerakademiet, er det HK-dir som har stått for arrangementet.

³⁴ About SAAR. Hentet 13. mars 2025 fra <https://www.uniarts.fi/en/projects/summer-academy-for-artistic-research-saar/>.

3 Vurdering av dagens løsning

I dette kapitlet presenterer vi sentrale aktørers refleksjoner knyttet til videre organisering og forankring av både forskerskolen, i del 3.1 og av tidsskriftet VIS, i del 3.2. Vi ser nærmere på hva aktørene betrakter som styrker ved både forskerskolen og VIS, hva de frykter vil kunne gå tapt ved en større omlegging og hva slags kriterier aktørene legger til grunn når de gir uttrykk for hva slags institusjoner som kan være egnet til å ta over ansvaret for forskerskolen og/eller VIS.

Innholdet i kapitlet er basert på intervjuer vi har gjort med aktørene, se del 1.4.2. Vi inkluderer også utspill som kom under en felles workshop med deltakere fra de relevante utdanningsinstitusjonene, se del 1.4.3. Relevante dokumenter, først og fremst eksisterende ansvars- og styringsdokumenter (se del 1.4.1), ligger til grunn for gjennomgangen.

3.1 Forskerskolen

3.1.1 Forskerskolens styrker

På tvers av informantgruppene har intervjuene i overveiende grad formidlet positive erfaringer med forskerskolen. Forskningskoordinatorene anser det administrative arbeidet som overkommelig og registrerer at stipendiatene er fornøyde med samlingene i forskerskolen. Stipendiater og forskningskoordinatorer forteller at samlingene gir inspirasjon og energi, oppleves relevante og bidrar til utvikling av kommunikasjons- og dialogferdigheter samt utvikling av faglige nettverk.

Alle informantene løfter frem forskerskolens evne til å fremme flerfaglighet som svært viktig. Det å sette ulike kunstfelt i samspill med hverandre gir en fruktbar utveksling og nye impulser for utvikling. Ved å ta del i hverandres prosjekter, samarbeide og utveksle erfaringer, får stipendiatene et bredere perspektiv på kunst og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Forskerskolen tilbyr stipendiatene viktige nettverk og læringsmiljøer. Flerfagligheten og tverr-institusjonsinnretningen er sentral ved den norske modellen for kunstnerisk utviklingsarbeid. Gjennom forskerskolen utvikler stipendiatene evne til å snakke sammen på tvers av kunstartene, og det tverrfaglige samarbeidet styrkes både underveis i stipendiatperioden og i etterkant av fullført ph.d.

Særlig er forskerskolens nettverk viktig for stipendiater ved utdanningsinstitusjoner som tilbyr få stipendiatplasser i kunstnerisk utviklingsarbeid. Flere peker på at tilværelsen som stipendiat kan oppleves ensom og «isolert». De fysiske og digitale samlingene er derfor viktige for å oppleve felleskap med andre som arbeider med liknende prosesser og prosjekter.

Stipendiatene trekker frem at geografisk plassering og valg av lokaler for forskerskolens arrangementer, er avgjørende for samlingenes suksess. Lokalene må være egnet for flere parallelle og multimediale prosjektpresentasjoner. I tillegg må det legges til rette for at stipendiatene kan møtes utenom foredrag og presentasjoner, og bli kjent og diskutere på tvers. Mange nevner at det er verdifullt med steder med ro og tilgang til uteområder og natur.

Forskerskolen beskrives som veldrevet. Informantene knytter dette til en administrativt og faglig kompetent administrasjon. Langt de fleste informantene understreker at kunstfaglig kompetanse i administrasjonen er avgjørende for det gode tilbudet som forskerskolen gir til deltakerne.

De ansatte i forskerskolens sekretariat beskrives som dyktige, lydhøre og effektive. PKU har gjennom årene jevnlig foretatt evalueringer av både struktur og innhold i forskerskolen. Stipendiater som har deltatt i forskerskolen over tid, ser at det skjer positive endringer og tilpasninger basert på tilbakemeldinger. De roser en inkluderende tilbakemeldingskultur og utviklingsorientering i programmet.

Informantene beskriver langsiktighet og planmessighet i driften av forskerskolen. Særlig har innføringen av individuelle progresjonsplaner bidratt til dette. Flere beskriver forskerskolens faglige og administrative fundament som robust.

Forskerskolestyret er sammensatt av ett styremedlem fra hver samarbeidende enhet som har ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Siden Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder har felles program, har de sammen én representant. Representantene er først og fremst kunstfaglige ansatte – hvorav noen med lederverv som prodekan eller prorektor. Noen er programansvarlig for doktorgradsprogrammet i kunstnerisk utviklingsarbeid ved sin institusjon. Denne brede representasjonen oppleves som en styrke fordi den sørger for god flerfaglig forankring av forskerskolens innhold og struktur.

Gjennom intervjuene erfarer vi at forskerskolen har stor oppslutning blant stipendiater, forskningskoordinatorer, programansvarlige og styremedlemmer.

En nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid gir effektiv ressursbruk på tvers av de samarbeidende enhetenes ph.d.-programmer. Forskerskolen fungerer som et samlingspunkt og fagmiljø – et samlende nav for hele miljøet knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge.

Den institusjonelle tilhørigheten til HK-dir som en «nøytral» aktør blir trukket frem som en styrke i noen intervjuer. Partnerne i forskerskolen har erfaring fra at samarbeidet mellom enhetene fungerer svært godt når det er en nøytral part som både koordinerer og fungerer som en form for motor i samarbeidet. Det at administrasjonen i forskerskolen har fungert som en selvstendig enhet, uten tilhørighet til et bestemt kunstfaglig miljø eller en bestemt utdanningsinstitusjon, kan altså ha vært en fordel. Å ivareta forskerskolens «nøytralitet» er altså noe det er verdt å ta med seg videre, i ny modell for organisering/innplassering.

3.1.2 Kritikk av forskerskolen

Gjennom intervjuene er det kommet få kritiske utsagn om forskerskolen, og disse gjelder primært den faglige innretningen, som det ikke ligger i mandatet til denne utredningen å se på. Vi nevner likevel kort hva denne kritikken går ut på: Et par stipendiater har ønsket seg en sterkere internasjonal innretning av forskerskolens innhold og pensum. De mener at den norske forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid i for stor grad er preget av et vestligsentrert og «kolonialistisk» tankegodt. Det vil være en fordel å trekke inn de-kolonialistiske perspektiver i litteratur, foredrag og innlegg i seminarer og forum, mener de.

Enkelte stipendiater har videre opplevd at deltakelse på seminarer og Artistic Research Forum er kostbart. De ønsker å unngå å ta av midler til sine kunstprosjekter for å dekke deltakelse og opphold. Vi kan i denne forbindelse nevne at det er institusjonene selv som skal bekoste deltakelse på forskerskolen for sine stipendiater.³⁵

Intervjuene har ikke frembrakt andre faglige uenigheter eller kritiske bemerkninger. Det later ikke til at sterke faglige kontroverser kommer til uttrykk i eller gjennom forskerskolen. Vi ser da bort fra den mer forskningspolitiske kontroversen som på et tidligere tidspunkt utspilte seg rundt mandatet til PKU (se punkt 2.1.2).

³⁵ Se punkt 6 Økonomi i «Samarbeidsavtale for forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid» (2023).

3.1.3 Bekymringer og risiko for forskerskolen

I intervjuene har vi bedt informantene om å dele sine bekymringer knyttet til ny organisering av forskerskolen. Spesielt har vi spurt om hvilke farer de ser ved å flytte forskerskolen ut av HK-dir, og hvilke utfordringer de mener en ny organisering kan medføre.

Den mest fremtredende bekymringen er at finansieringen av forskerskolen kan forsvinne i institusjonsinterne prioriteringer. Flere informanter uttrykker også uro for at flerfagligheten kan svekkes eller forvitte, for eksempel dersom vertsinstitusjonen får en for dominerende rolle i forskerskolen. På samme måte som *interesse* for kunstnerisk utviklingsarbeid er nevnt som avgjørende kriterium for valg av ny vertsinstitusjon, er *manglende interesse* for og forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid en bekymring mange har. Én informant peker på faren for at den særegne praksisorienterte «norske modellen» skal trekkes i akademisk retning, særlig dersom forskerskolen havner på et universitet og ikke på en kunsthøgskole.

Siden kunstnerisk utviklingsarbeid er et relativt nytt felt, er flere institusjoner fortsatt i ferd med å bygge opp kunstnerisk utviklingsarbeid internt i virksomheten. Det betyr at feltet er sårbart og fortsatt personavhengig flere steder.

Administrasjonens rolle og kapasitet er også et gjennomgående tema i bekymringene som kommer opp. Enkelte frykter at administrasjonen av forskerskolen kan «forsvinne» i annet administrativt arbeid ved vertsinstitusjonen. Denne bekymringen omfatter både manglende erfaring med å drive ph.d.-programmer, og i særdeleshet ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid, og manglende evne til å skalere opp og/eller rekruttere et sekretariat som kan håndtere forskerskolens særegne administrative oppgaver. Informantene understreker viktigheten av kunsthøgskolekompetanse i administrasjonen.

Videre er en bekymring manglende kontinuitet i forbindelse med overflytting fra HK-dir til ny vertsinstitusjon.

I et notat fra 2023 delte programstyret selv noen refleksjoner knyttet til administrasjonen av PKU. Programmet hadde den gangen 2,5 årsverk, og programstyret understreket at den høye stabiliteten i stillingene var en fordel. Samtidig opplevde styret det som fordelaktig at ansvaret var spredt på få personer, og koblet det lave antallet medarbeidere i sekretariatet til god kompetanse og god kvalitet i arbeidet og i ansvarsområdene. Programstyret mente samtidig at sekretariatet trengte tre årsverk for å ivareta sine oppgaver, særlig knyttet til dokumentasjon, utredninger og informasjonsarbeid, og satte derfor av penger til dette for 2023 (PKU 2023, s. 14).

Vi ser med andre ord at det er viktig å rette særlig oppmerksomheten mot behovet for at den fremtidige administrasjonen i forskerskolen har både organisatorisk og kunsthøgskolekompetanse.

HK-dir er nå i en situasjon der det uansett går mot et skifte i bemanningen i administrasjonen i forskerskolen. HK-dir mener selv at utdanningsinstitusjonene vil være mer egnet til å ivareta ansvaret for forskerskolen fremover, både når det gjelder videreføring og videreutvikling.

Direktoratet påpeker at det ikke er noen selvfølge at en fremtidig administrasjon for forskerskolen i HK-dir vil kunne ivareta hensynet til UH-institusjonenes akademiske frihet i like stor grad som det nåværende administrasjon har maktet:

Det er med andre ord prinsipielle betenkeligheter knyttet til at forskerskolen skulle forbli forvaltningsmessig innplassert i HK-dir. Opprettholdelse av *status quo* er med andre ord ikke et alternativ.

3.1.4 Ønsker for ny vertsinstitusjon for forskerskolen

Selv om mange informanter er svært tilfredse med dagens organisering og tilhørighet for forskerskolen, er de også positive til å komme med ønsker og forslag til kriterier for ny vertsinstitusjon. Vi nevner de viktigste poengene som kommer opp i intervjuene her:

Administrativ kapasitet og kompetanse

Administrativ kapasitet og ryddighet ved institusjonen er sentralt. Flere forhold ved administrasjonen trekkes frem som avgjørende for å lykkes med forskerskolen. Her inngår kontinuitet i administrativt personale, muligheten for personlig oppfølging av stipendiatene, kunstfaglig kompetanse i administrasjonen og erfaring med å drifte ph.d.-programmer over tid.

Økonomisk robust

Mange informanter nevner at vertsinstitusjonen bør være økonomisk robust. Begrunnelsen for dette er, som en informant uttrykker det, å unngå at «(...) pengene havner på en helhetlig ramme, som senere inngår i et annet sluk og blir borte.»

Videre ønsker flere at vertsinstitusjonen skal ha en viss størrelse på stipendiatmiljøet den tilbyr i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Utenfor Oslo

Enkelte nevner at forskerskolen bør ligge sentralt geografisk, men at det samtidig kan være positivt at den ikke legges til Oslo.

Interesse

Mange informanter er opptatt av at vertsinstitusjonen selv må ha interesse for forskerskolen og ønske å ivareta og beskytte kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunstfaglig institusjon

Enkelte informanter har gitt tydelig uttrykk for ønske om innplassering av forskerskolen ved en dedikert kunstfaglig institusjon fordi disse alltid vil beholde et dedikert kunstfaglig fokus.

Argumentene for dette har handlet om at de vitenskapelige høyskolene med kunstfaglige utdanninger (NMH og KHiO) er selvstendige og åpenbare kandidater med «direktelinje til departementet». Flerfaglighet ved vertsinstitusjonen er underordnet, da det alltid vil være fagmiljøer som ikke er dekket ved institusjonens portefølje. Snarere er det viljen til å prioritere et kunstfaglig miljø som er det sentrale. De anser det som en fare å legge forskerskolen til et breddeuniversitet hvor kunstnerisk utviklingsarbeid underlegges rektorskifter.

Flerfaglighet

Som kontrast til dette er mange informanter opptatt av at flerfaglighet bør være representert ved vertsinstitusjonen. Det å ha tradisjon for å tenke og handle flerfaglig, er altså viktig.

Rolleforståelse

Enkelte informanter har vektlagt vertsinstitusjons rolleforståelse som viktig. De understreker at vertsinstitusjonen først og fremst skal være administrasjon for en forskerskole som styres av et styre. Forskerskolen utgjør 20 studiepoeng og er en brikke i de ulike doktorgradsprogrammene ved institusjonene. Forskerskolen skal ikke strømlinjeforme stipendiatenes utdanning, men ha respekt for autonomien i hvert enkelt studieprogram, mener de.

Breddeinstitusjon/universitet

Det fremgår av intervjuene at et argument for å legge forskerskolen til et universitet, er at disse har solid økonomi. Særlig gjelder det, i denne sammenheng, UiB og NTNU.

3.2 Tidsskriftet VIS – Nordic Journal for Artistic Research

I denne delen av rapporten går vi gjennom innspill vi har fått fra deltakerne i undersøkelsen når det gjelder nåværende organisering av VIS. Det dreier seg først og fremst om intervjuer med til sammen fem styremedlemmer i VIS. Se del 2.3 for presentasjon av tidsskriftet.

3.2.1 Styrker ved VIS

Våre intervjupersoner er samstemte når det gjelder omtalen av VIS. Det fremgår at VIS på mange måter har vært en stor suksess, med betydning for hele feltet. En av intervjupersonene forklarer betydningen av VIS slik: «VIS er det eneste stedet der man kan dele refleksjoner knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid. Det er et svært viktig kulturpolitisk instrument.»

Under oppsummerer vi hva våre intervjupersoner har formidlet om hva som utgjør styrkene til tidsskriftet, slik det er organisert i dag.

Profesjonelt produksjonsfellesskap

Intervjupersoner gir uttrykk for at tilbudet som VIS gir til sine utvalgte bidragsytere, er omfattende.³⁶ I første omgang tilbyr redaksjonen veiledning knyttet til utviklingen av selve bidraget. Deretter legger redaksjonen til rette for at bidraget fagfellevurderes av eksterne fagfeller i en dialogbasert prosess mellom veilederen/veilederne og bidragsyteren. Dette omtales av en informant som en «kollaborativ redaksjonell arbeidsform».

VIS kan dermed sies å være en form for profesjonelt produksjonsfellesskap, der fagfeller deltar sammen med bidragsyterne om å utvikle deres kunstneriske prosjekt, selve eksposisjonen, før publisering. Disse produksjonsfellesskapene er normalt både flernasjonale og flerfaglige.

Utviklingsmuligheter på eget morsmål

Det som gjør VIS unikt, er at arbeidet med eksposisjonene og selve publiseringen, kan foregå på skandinaviske språk, det vil si svensk, norsk og dansk.³⁷ I internasjonal sammenheng er fagspråket for kunstnerisk utviklingsarbeid engelsk. Men i Skandinavia har fagfellesskapene erfart at det selve kunstneriske utviklingsarbeidet kan være tett sammenvevd med kunstnerens eget språk, slik at språket i seg selv blir en plattform for det kunstneriske uttrykket.

Grunnleggerne av VIS har ansett det som viktig å etablere en mulighet for kunstnerne til å arbeide på sitt eget morsmål, noe som Proba antar kan bidra til at flere skandinaviske kunstnere opplever at de får mulighet til å produsere eksposisjoner av høy kvalitet. Dette styrker feltet.

³⁶ VIS – the Editorial Process. Hentet 24. juni fra <https://www.researchcatalogue.net/view/772781/772782>.

³⁷ VIS publiserer også arbeider på engelsk.

Styrking av skandinavisk kunstnerisk utviklingsarbeid i en internasjonal kontekst

VIS gjør det mulig for skandinaviske kunstnere å arbeide på sitt eget språk, samtidig som de bidrar til å ivareta og utvikle en felles skandinavisk-språklig fagterminologi. Dette, kan man anta, er med på å styrke Skandinavia innenfor det større internasjonale feltet kunstnerisk utviklingsarbeid («Artistic Research»).

Eget ståsted innenfor internasjonal Artistic Research

Rammene for hva «Artistic Research» er og skal være, er ikke fastlagt. Ulike miljøer i ulike land har forskjellige tradisjoner, der noen er mer «akademiske» enn andre. I Norden legger fagtradisjoner innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid stor vekt på den kunstneriske praksisen og refleksjoner kunstneren gjør rundt denne. VIS, som tidsskrift, støtter opp under denne tradisjonen og utgjør dermed et fundament for dette perspektivet innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid internasjonalt.

Tilbyr utviklingsmuligheter for ferdige ph.d.-er uten fast stilling

Utviklingen av eksposisjonene gjennom det redaksjonelle arbeidet i VIS bidrar til at både bidragsyteren selv og redaksjonsmedlemmene utvikler seg som kunstnere og kunstneriske forskere. Arbeidet med eksposisjoner i VIS bidrar altså til å styrke hele kunstfeltet. VIS har altså økonomisk og karrieremessig betydning for både bidragsytere og redaksjonsmedlemmer/veiledere og fagfeller.

Bidrar til å opprettholde Research Catalogue

Research Catalogue (RC) er presentert tidligere i rapporten, se del 2.3.2. En av VIS' styrker, som intervjupersonene fremhever, er at tidsskriftet bidrar til aktiv bruk og legitimering av RC. Det er en gjensidighet her, mellom VIS og RC. De er gjensidig avhengige av hverandre. Denne dynamikken kommer vi tilbake til i neste del, der vi redegjør for en bekymring fra en informant, knyttet til at VIS i fremtiden kan flyttes ut av RC som plattform.

3.2.2 Bekymringer og risiko for VIS

VIS er en suksess, men samtidig er VIS et sårbart prosjekt som et relativt nytt tidsskrift for et relativt nytt forskningsfelt (kunstnerisk utviklingsarbeid), på et begrenset språkområde og med et lite budsjett. Det er derfor knyttet bekymring til om det blir prioritert når HK-dir blir erstattet av en ny eier.

Under oppsummerer vi hva våre intervjupersoner har formidlet om hva de er bekymret for når det gjelder tidsskriftets fremtid i en ny modell for eierskapsorganisering.

Lite kjennskap til tidsskriftets betydning og rolle

En bekymring er knyttet til at kunstnerisk utviklingsarbeid fortsatt er en ny måte å drive forskning på, og at kjennskapen til denne forskningstradisjonen er begrenset. Det betyr samtidig at innsikten i betydningen som VIS har på feltet, ikke nødvendigvis er allment anerkjent i tradisjonelle vitenskapsmiljøer og -institusjoner. Det kan altså være lett for etablerte undervisningsinstitusjoner å avvise eller nedprioritere VIS på grunn av manglende kjennskap til forskningsfeltet og -metodene som VIS anses som et viktig verktøy for å formidle. Det er samtidig verdt å nevne at tidsskriftet JAR også inngår i kanalregisteret, som tidsskrift på nivå 2, godkjent som vitenskapelig publiseringskanal på det høyeste nivået.

VIS kan bli flyttet ut av Research Catalogue og over på annen publiseringsplattform

En av intervjupersonene understreker at det å definere arbeidsformene har vært et viktig tema innenfor utviklingen av kunstnerisk utviklingsarbeid. VIS, slik det har utviklet

seg, tilbyr en arena for å ivareta det som utgjør kjernen i det kunstneriske utviklingsarbeidet, både knyttet til den kunstneriske praksisen og til refleksjonen.

VIS publiserer i dag sine utgivelser på Research Catalogue, og flere informanter fremhever betydningen av denne plattformen. RC er for det første en database som stadig oppdateres, noe som gjør at RC tilbyr et samlet arkiv over alle bidrag, i en form for «vitenarkiv». For det andre er RC en multimedial og fleksibel plattform som legger til rette for publisering av eksposisjoner fra ulike kunstformer. For det tredje er det en styrke at RC er mye brukt: både kunstnere og kunstutdanninger bruker plattformen.

Research Catalogue har sine begrensninger, sine fordeler og ulemper, som er ulike for ulike kunstformer. Noen kunstformer egner seg dermed dårlig til å bli eksponert gjennom RC og VIS. RC er altså på mange måter et kompromiss. Samtidig har RC en ledende posisjon, og «det er vanskelig å se om det finnes bedre alternativer», som en informant uttrykte det. VIS er altså koblet opp mot RC fordi det er praktisk og fordi det fungerer.

Enkelte av våre informanter har lagt stor vekt på at VIS og Research Catalogue står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre. RC tilbyr ulike former for multimediale publiseringskanaler som er svært godt tilpasset den nordiske måten å drive kunstnerisk utviklingsarbeid på, i tråd med «den norske modellen», slik den er beskrevet over, se under overskriften «Den norske modellen».

Informanter fremhever betydningen av at Research Catalogue fungerer både som en plattform for fagfellevurderte eksposisjoner, gjennom tidsskrifter som VIS og JAR – og som en plattform der kunstnere kan publisere sine egne arbeider direkte på en egen webside. Alle deltakerne i forskerskolen er representert på RC med minimum et kort prosjektabstrakt. Det er også en nasjonal oversikt over alumner. Dette gjør RC til en verdifull og sentral publiseringsplattform, som i seg selv er med på å forme feltet, slik vi forstår det. Enkelte styremedlemmer i VIS advarer altså mot å miste RC som publiseringskanal fordi de dra frykter at VIS måtte bli et annet type tidsskrift.

Den skandinaviske språktilhørigheten

Det fremgår av intervjuene med styremedlemmer i VIS at den sterke vektleggingen av skandinavisk som fagspråk ikke er selvsagt i fremtiden. Flere og flere bidragsytere ønsker å bruke engelsk i sine eksposisjoner og i det forutgående redaksjonelle utviklingsarbeidet. Hvilken vektlegging skandinaviske språk skal ha i tidsskriftet, og insisteringen på «den norske modellen» er et tema som diskuteres «intense» nå.

SKHs satsing på VIS ser ut til å være til en viss grad avhengig av den norske satsingen, både økonomisk og også med tanke på en felles visjon. Visjonen har dreid seg om å etablere og opprettholde et høykvalitetstidsskrift for kunstnerisk utviklingsarbeid på skandinaviske språk, der eksposisjonene er utviklet en dialogbasert prosess.

Kostnader

I intervju fremkommer det at det ville være vanskelig for SKH å drive VIS alene, og det derfor står mye på spill for SKH når HK-dir trer ut av partnerskapet. Organiseringen i et partnerskap har vært viktig for å kunne gi VIS en stabil plattform og skapt muligheter for at SKH kunne strekke seg litt lenger.

Det er forbundet kostnader med å drive VIS. Ifølge én informant er kostnader årsak til at det ikke er noen danske institusjoner som deltar i partnerskapet knyttet til VIS.

Kostnadsaspektet er altså i seg selv noe å være oppmerksom på når det gjelder videre drift. Det er dyrt for én institusjon å ha ansvaret alene

Departementet kan kanskje til en viss grad sies å ha forpliktet seg når det gjelder å fortsette å finansiere selve forskerskolen, men man ikke si det samme for VIS. Hvis institu-

sjonen på sikt kommer i en situasjon der den statlige økonomiske bevilgningen til VIS blir borte eller svekket, og den må finansiere VIS selv, er det en bekymring hvis vertsinstitusjonen har svak økonomi. En mer økonomisk robust vertsinstitusjon vil på den annen side ha mindre problemer med finansieringen. Samtidig er det absolutt ingen selvfølge at store UH-institusjoner med antatt solid økonomi vil prioritere på samme måten i fremtiden.

Midlene kan forsvinne i institusjonsinterne prioriteringer:

Blant styremedlemmer vi har intervjuet, er det en viss bekymring for at VIS kan forsvinne dersom tidsskriftet blir lagt under en institusjon og denne institusjonen på et tidspunkt skal spare penger. Den nåværende organiseringen, med VIS eid av HK-dir, gir altså en viss beskyttelse.

Beslutningen til Høgskolen i Østfold om å legge ned sitt Akademi for scenekunst, nevnes som en bekymring fordi beslutningen viser hvor sårbart feltet er for økonomiske nedskjæringer og kutt. Det fremstår derfor som risikofyllt å legge VIS til én enkelt utdanningsinstitusjon.

Nøytralitet

En av intervjupersonene fremhever at innplasseringen av VIS i HK-dir har vært en fordel for VIS i den forstand at tidsskriftet har kunnet operere «nøytralt» og være «like tilgjengelig for alle». Bidragsyttere fra små og store kunstfaglige utdanningsinstitusjoner har stilt på like fot når det gjelder muligheter for å få innpass og publisering gjennom tidsskriftet. Bekymringen er at inngangsporten til tidsskriftet kan bli smalere for bidragsyttere fra mindre institusjoner hvis eierskapet for VIS legges til én stor og dominerende kunstfaglig institusjon.

3.2.3 Ønsker for ny partner for VIS

Det er flere forhold man må ta i betraktning når SKH skal få ny partner i VIS, som våre intervjupersoner direkte og indirekte påpeker. Noen forhold gjelder kvaliteter ved institusjonen som skal overta, andre gjelder personlige egenskaper som det nye teamet bør ha. Samtidig later det til å være bred enighet om at dette er et oppdrag som flere institusjoner bør være i stand til å ta.

Det vektlegges at samtidig som VIS har et lite budsjett og er en liten organisasjon i forhold til forskerskolen, er det en selvstendig og viktig enhet, som ikke er en «delmengde» av forskerskolen, men har sine egne formål og visjoner i kraft av å være et internasjonalt partnerskap i Skandinavia.

Det blir også påpekt at HK-dir tilbyr støtte til tidsskrifter gjennom ulike tilskuddsordninger. Vi oppfatter at dette ikke anses som en aktuell løsning for VIS.

Institusjon med etablert innsikt i kunstnerisk utviklingsarbeid

Informantene påpeker at publiseringsformene i kunstnerisk utviklingsarbeid skiller seg sterkt fra øvrig akademisk publiseringstradisjon, ikke minst ved at det er behov for egne, til dels dyre, digitale løsninger for i det hele tatt å kunne publisere arbeidene (eksposisjonene).

En viktig kvalitet ved institusjonen som skal overta ansvaret for VIS, ser derfor ut til å være at man der har innsikt, forståelse og respekt for de ulike kvalitetene og særegenhetene ved kunstnerisk utviklingsarbeid og de krav til publiseringsplattformer som derav følger. Hvis et breddeuniversitet skal overta eierskapet i VIS, er det viktig at fakultetet som får ansvaret, har god faglig kompetanse i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Institusjon med erfaring fra bruk av Research Catalogue

Vi hører i intervjuer at det kan være en fordel at institusjonen som overtar ansvaret for VIS, har erfaring med plattformen Research Catalogue, som VIS bruker som publiseringsplattform i dag og at man kanskje bør *kreve* at den nye institusjonen er en «portal-partner» i RC, altså er betalende medlem.

Enkelte frykter at en vertsinstitusjon der forskerne ikke publiserer i Research Catalogue, men i mer tradisjonelle trykte tidsskrifter, kanskje ikke har den nødvendige innsikten i RCs betydning for den norske modellen for kunstnerisk utviklingsarbeid, som er avgjørende for visjonen til VIS. I dette er den multimediale og praksisbaserte forskningen og formidlingen helt sentrale størrelser. Den institusjonelle satsningen (eller ikke-satsingen) på RC kan dermed si noe avgjørende om innretningen og betydningen av kunstnerisk utviklingsarbeid på institusjonen, slik én intervjuperson ser det.

Et etablert partnerskap med Research Catalogue kan bety at forskerne tilknyttet institusjonen automatisk og allerede har tradisjoner og et incitament til å publisere i RC, noe som igjen styrker institusjonens tilhørighet til RC, direkte, og dermed indirekte også til VIS.

Institusjon med interesse for VIS

Et kriterium som blir nevnt for ny partner i Norge for VIS, er at den nye institusjonen har *interesse* for å drive arbeidet med tidsskriftet videre. Også en slik interesse bør foreligge både fra universitetsledelsen og fakultetsledelsens side.

Institusjon med respekt for VIS

Samtidig nevnes det som et viktig kriterium at vertsinstitusjonen har evne til å holde en «armlengdes avstand» til tidsskriftet og la styret operere selvstendig. At VIS har et eget styre, uavhengig av forskerskolen, er et selvstendig poeng for enkelte. Andre mener at styret i forskerskolen kan oppnevne de norske styremedlemmene i VIS.

Hva VIS skal være og hvem det skal være for, er diskusjoner som hele feltet må bidra inn i. Det er derfor viktig å tenke gjennom føringene for utpeking av de tre «norske» styremedlemmene i VIS.

Institusjon med størrelse og økonomisk tyngde

Økonomi er også en faktor som nevnes, særlig dersom finansieringen fra myndighetene er usikker eller ikke kan øremerkes. Men det er vanskelig å si om utfordringene med finansiering vil være størst på en liten institusjon med lite budsjett som fort kan mangle penger, eller om utfordringene vil være størst på en stor institusjon, hvor forskerskolen vil kunne fortone seg som liten og ubetydelig i en eventuell prioriteringsprosess. Informanter påpeker at det ville være betryggende om finansieringen og ansvaret for VIS ble tydelig formulert i tildelingsbrevet.

Konkrete forslag med begrunnelser fra informantene

De informantene som har uttrykt meninger om dette, mener at det er hensiktsmessig, praktisk og økonomisk rasjonelt at administrasjonen i forskerskolen og VIS er knyttet til samme institusjon, også i fremtiden. Flere understreker imidlertid at VIS og forskerskolen ikke har samme formål og ikke må blandes sammen. Det er viktig å holde de to enhetene adskilt, selv om de fortsetter å tilhøre én administrasjon.

De informantene som trekker frem konkrete institusjoner som egnet, nevner Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) på Universitetet i Bergen, med sin faglige tyngde og kompetanse samt solide økonomi. Norges musikkhøgskole blir nevnt fordi den bruker Research Catalogue (RC) mye og fordi den har vært aktiv i oppbyggingen av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge med stor faglig bredde innenfor musikk-feltet og to ph.d-program. Også NTNU og UiT Norges arktiske universitet nevnes, gjerne på grunn av

sine solide økonomiske rammer. Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO) vurderes som mindre egnet fordi skolen ikke bruker RC systematisk. Universitetet i Innlandet vurderes også av flere som mindre egnet, blant annet på grunn av svakere økonomiske forutsetninger.

Personlige kvaliteter og kompetanser

VIS' suksess ser til en viss grad ut til å ha vært tett knyttet til arbeidet som har vært nedlagt av personene i HK-dir. Kunstfaglig forståelse, tverrfaglig forståelse, personlige kvalifikasjoner og engasjement nevnes som viktige kriterier for både etablering og drift av tidsskriftet. Det trekkes frem som viktig at medlemmene i administrasjonen ikke har noen «personlig agenda eller preferanser i kunsthøgskolene». Samtidig som det åpenbart er viktig med engasjement for feltet og «en dyp forståelse av hva det er vi skal med kunstnerisk utviklingsarbeid». I dette ligger også den store betydningen det har at VIS' partnere har kjennskap til feltet og til forskjellene mellom ulike kunstformer.

Det er også behov for sterk organisatorisk og administrativ kompetanse, og ikke minst evner til å fungere som brobygger, både nasjonalt og internasjonalt.

4 Konklusjoner og anbefalinger

4.1 Kunnskapsdepartementets rolle

Om kunstnerisk utviklingsarbeid i universitets- og høyskoleloven

I henhold til universitets- og høyskoleloven er formålet med universiteter og høyskoler blant annet å utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå, jf. § 1-1 bokstav b. Videre skal institusjonene formidle kunnskap om virksomheten og utbre forståelse for prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, jf. bokstav c. Oppdragene om forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid er likestilt i lovteksten og omtales gjennomgående som likestilte i lovforarbeidene (NOU 2020: 3; Prop. 126 L.) og i regjeringens Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032 (Meld. St. 5., 2022–2023). Vi oppfatter at det ut fra dette påhviler Kunnskapsdepartementet et politisk ansvar for å påse at kunstnerisk utviklingsarbeid ivaretas av norske UH-institusjoner.

Videre i universitets- og høyskoleloven heter det i § 2-7 at departementet kan gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for forskning eller undervisning på bestemte fagområder. I slike tilfeller kan departementet i samråd med en bestemt institusjon legge driften av en nasjonal fellesoppgave til institusjonen uten at institusjonens egne styringsorganer har ansvaret for den faglige virksomheten.

Vi vurderer det slik at ansvaret for Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid og for en kuratert eller redaktørstyrt publiseringskanal for kunstnerisk utviklingsarbeid kan omfattes av denne lovhjemmelen. I dette ligger at en vertsinstitusjon kan ha det administrative ansvaret, mens det faglige ansvaret legges til henholdsvis styret for forskerskolen og redaksjonsstyret i VIS.

Styringsdokumenter – utviklingsavtaler og tildelingsbrev

De to viktigste styringsdokumentene som Kunnskapsdepartementet bruker overfor UH-institusjonene, er utviklingsavtaler og tildelingsbrev.

Utviklingsavtalene med hver enkelt institusjon inneholder differensierte mål og styringsparametere som beskriver institusjonens strategiske prioriteringer. Utviklingsavtalene er et verktøy i styringsdialogen med departementet og skal bidra til å utvikle institusjonene og sektoren. Avtalene er flerårige, og målene avtales mellom departementet og institusjonen(e). Målene inngår i tildelingsbrevene til universiteter og høyskoler og skal fastsettes av styret for hver institusjon (KD, 2023).

Det er inngått utviklingsavtaler med alle de sju institusjonene som deltar i forskerskolen. Utviklingsavtalene er kortfattede dokumenter på kun to sider. Av de sju institusjonene er det kun NTNU og Universitetet i Stavanger som ikke har målsetninger om kunstnerisk utviklingsarbeid i sine utviklingsplaner for perioden 2023–2026. De to institusjonene som sterkest vektlegger kunstnerisk utviklingsarbeid i sine utviklingsavtaler, er Kunsthøgskolen i Oslo og Norges musikkhøgskole.

De årlige tildelingsbrevene er departementets instruks til de enkelte underliggende virksomhetene, hvor det skisseres økonomiske rammer og redegjøres for prioriteringer, resultatmål og rapporteringskrav.³⁸

³⁸ Tildelingsbrev, instruksar og årsrapportar. Hentet 19. mai 2025 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokument/tildelingsbrev-og-arsrapportar/id2357472/>.

Det er usikkert om Kunnskapsdepartementet vil øremerke midler til kunstnerisk utviklingsarbeid generelt eller forskerskolen spesielt i fremtidige tildelingsbrev til institusjonene. I tildelingsbrevet for 2024 til Universitetet i Bergen heter det tvert imot at en del øremerkede ordninger skulle fases ut det året, herunder midler til kunstutdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid.³⁹ Til tross for det nye styringsprinsippet om utfasing av øremerking anser vi at forskerskolen og VIS representerer den type nasjonale hensyn som nevnes i universitets- og høyskoleloven § 2-7, som vi refererte til ovenfor.

Det heter dog i tildelingsbrevet for 2025 at helt generelt så kan departementet fastsette en ikke-tidsavgrenset øremerking av midler ved at øremerkingen blir formelt uttrykt i tildelingsbrevet for det første året som den gjelder, og det da forventes at aktiviteten videreføres i påfølgende år.⁴⁰ Vi kan ikke se at det er noe formelt til hinder for en slik øremerking av midler til forskerskole og VIS i statens økonomireglement (FD, 2022) eller tilhørende veileder.⁴¹

Vi finner grunn til å minne om at mål som fastsettes i utviklingsavtalene, likevel kan fravikes. I avtalen mellom Kunnskapsdepartementet og Høgskolen i Østfold for 2023–2026 heter det at mål 1 er å etablere fremragende miljøer innen forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og at et tilhørende styringsparameter er etablering av en fellesgrad i kunstnerisk utviklingsarbeid.⁴² Dette hindret ikke høgskolestyret i å vedta nedleggelse av Akademi for scenekunst ved høgskolen i forbindelse med en kuttpakke på til sammen nesten 60 millioner kroner for 2025-budsjettet; det vil si hele det kunstfaglige miljøet ved høgskolen.⁴³ Vi kjenner ikke historikken til Akademi for scenekunst fra det ble innlemmet i Høgskolen i Østfold i 1996 og frem til det nylige nedleggelsesvedtaket, men vi finner at i høyskolens tildelingsbrev for 2024 nevnes midler til kunstutdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid blant øremerkede ordninger som skulle fases ut i 2024.⁴⁴

Dette viser at fastsetting av ansvar for forskerskolen og VIS i en utviklingsavtale ikke representerer noen garanti mot at institusjonen omdisponerer tildelte midler, for eksempel i en eventuell nedskjæringsprosess.

Vi har vurdert om ansvaret for forskerskolen og VIS kunne tildeles en institusjon i form av et oppdragsprosjekt eller et bidragsprosjekt. Vi registrerer imidlertid at dette er betegnelser som anvendes for eksternt finansierte aktiviteter.

³⁹ Tildelingsbrev 2024 til Universitetet i Bergen. Hentet 19. mai 2025 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/35697bb9bdbc44bf983e63286871da40/tildelingsbrev-2024-universitetet-i-bergen.pdf>.

⁴⁰ Tildelingsbrev 2025 til Universitetet i Bergen. Hentet 19. mai 2025 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/51e8b6fdb35141658a1559190a88b13e/tildelingsbrev-2025-til-universitetet-i-bergen2454423.pdf>.

⁴¹ Sjekklister for tildelingsbrev. Hentet 19. mai 2025 fra <https://dfo.no/fagomrader/styring-i-staten/etatsstyring/sjekklister-tildelingsbrev>.

⁴² Utviklingsavtale for HiØ 2023 – 2026. Hentet 23. mai 2025 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c9a57239d06c47ef9141b771db1d6353/utviklingsavtale-for-hio-20232026.pdf>.

⁴³ Høgskolestyret vedtok rektors økonomiske tiltakspakke. Pressemelding. Hentet 23. mai 2025 fra <https://www.hiof.no/om/aktuelt/aktuelle-saker/2024/okonomisk-tiltakspakke-for-hogskolen-i-ostfold-.html>.

⁴⁴ Tildelingsbrev 2024 til Høgskolen i Østfold. Hentet 23. mai 2025 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/35697bb9bdbc44bf983e63286871da40/tildelingsbrev-2024-hogskolen-i-ostfold2296912.pdf>.

4.2 Organisering og styring

Én felles vertsinstitusjon for forskerskolen og VIS

Vi anbefaler at det overordnede ansvaret for forskerskolen og VIS samles på én vertsinstitusjon. Dette har minst tre årsaker. For det første vil man oppnå stordriftsfordeler ved å samlokalisere administrative oppgaver og kunstfaglig kompetanse knyttet til både VIS og forskerskolen på ett sted. For det andre innebærer en slik samlokalisering å videreføre en ordning som ligner på dagens løsning, noe vi har registrert at alle parter later til å være svært tilfredse med.

For det tredje har vi med bakgrunn i intervjumaterialet, grunn til å tro at det er liten interesse i Kunnskapsdepartementet for å spre dette ansvaret på to institusjoner. Trolig er det også her administrative hensyn – i form av behov for enkelhet – som vil bli vektlagt.

Vi anbefaler videre at all finansiering av forskerskolen og VIS over rammebevilgningen rettes mot den utvalgte vertsinstitusjonen. Dette er fortsatt i samsvar med dagens ordning i den forstand at finansieringen som i dag rettes mot HK-dir alene overføres til én enkelt annen virksomhet. En slik finansieringsmodell innebærer at man i utgangpunktet utelukker alle former for fordeling av basismidler på flere institusjoner som dernest finansierer forskerskolen og/eller VIS gjennom en form for spleiselag.

Forankring av forskerskolen og VIS i styringsdokumentene

Vi anbefaler at man inntar en passus i utviklingsavtalen til den utvalgte vertsinstitusjonen eller gir et oppdrag om at den skal «ha et nasjonalt ansvar for den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid samt for å være norsk samarbeidspartner for og deleier i tidsskriftet VIS» eller liknende. Det er her viktig å formulere oppdraget slik at ansvaret for forskerskolen og VIS er tydelig plassert, men uten at oppdraget kan oppfattes dithen at vertsinstitusjonen skal ha et overordnet ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge, noe som ville innebære en betydelig utvidelse av vertsinstitusjonen mandat sett i forhold til HK-dirs nåværende oppdrag.

Vi anbefaler at man i tildelingsbrevet inntar separate budsjettlinjer for forskerskolen og VIS. Et slikt grep synliggjør begge formål og «beskytter» også budsjettpostene hver for seg. Separate budsjettlinjer gjør det mulig å splitte finansieringen, for det tilfelle at man senere skulle ønske å flytte ansvaret for den ene av de to – eller begge – annetsteds. Vi antar at Kunnskapsdepartementet inntar dette i tildelingsbrevet for ett år, med forventning om videreføring som beskrevet ovenfor.

Vi anser at kunstnerisk utviklingsarbeid som fagfelt står i en særstilling som sidestilt med oppdragene om forskning og faglig utviklingsarbeid i universitets- og høyskoleloven, og at dette tilsier at man kan vurdere øremerking av midler til nasjonal forskerskole og publiseringskanal på årlig basis i tildelingsbrevene.

Fastlegging av ansvaret for forskerskole og tidsskrift i utviklingsavtale og tildelingsbrev innebærer at det er institusjonens styre som vil være formelt ansvarlig for oppdragene. Dette innebærer et administrativt ansvar, men har også betydning for hvordan den faglige styringen av forskerskolen og VIS skal organiseres.

Et dedikert sekretariat med faglig og administrativ kompetanse og kapasitet

Vi anbefaler at vertsinstitusjonen etablerer et eget sekretariat for forskerskolen og det norske VIS-partnerskapet. Vertsinstitusjonen vil ha arbeidsgiveransvaret for de ansatte i sekretariatet, med tilhørende styringsrett.

Med «dedikert» sekretariat menes her at sekretariatet skal bestå av noen få (to til tre medarbeidere) og at disse skal ha hoveddelen av sine arbeidsoppgaver knyttet til fors-

kerskolen. Vi frykter at rullering av arbeidsoppgaver og/eller at flere utfører oppgavene i forskerskolen i lave stillingsprosenter, vil gi for lav effektivitet, faglighet og kontinuitet. Vår vurdering er at den nåværende administrasjonen for forskerskolen i HK-dir har en avgjørende rolle i både driften og utvikling av forskerskolen – og at dette ikke minst skyldes medarbeidernes dedikasjon, kompetanse og erfaring. Dette er sannsynligvis et avgjørende suksesskriterium også i fremtiden.

Videre anbefaler vi at minst én av medarbeiderne i sekretariatet skal ha kunstfaglig bakgrunn, og da fortrinnsvis innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid. Bakgrunnen for dette er at en viktig operativ arbeidsoppgave knyttet til forskerskolesamlingene og Artistic Research Forum er å organisere enkeltsesjoner og rekruttere fagpersonene som skal lede dem. Videre er en viktig oppgave å fasilitere faglige diskusjoner i forskerskolestyret og sette faglige beslutninger ut i livet. Vi er kjent med den kunstfaglig utdannede i det nåværende HK-dir-teamet også selv har ledet sesjoner på samlinger. Det bør også tilligge denne stillingen et ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle internasjonale nettverk innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.

Til sist; sekretariatet vil ha ansvar for den norske delen av partnerskapet for tidsskriftet VIS, og selv om redaksjonssekretæroppgavene utføres ved Stockholm Konstnärliga Högskola (SKH), så vil sekretariatet ha liknende oppgaver overfor VIS-styret som overfor forskerskolestyret.

Styring av forskerskolen

Vi anbefaler at det inngås en samarbeidsavtale mellom vertsinstitusjonen og de deltakende institusjoner med den nåværende samarbeidsavtalen som mal (se punkt 2.2.4). HK-dir vil da ikke være avtalepart. I dette ligger at styrefunksjon og -sammensetning bør være som i dag.

I korthet innebærer dette at samarbeidsavtalen fastlegger at hver enhet (vertsinstitusjon, deltakende institusjoner og stipendiatgruppa) oppnevner hver sin representant med personlig vara, at vertsinstitusjonen påtar seg ansvaret for å etablere en administrativ funksjon i form av et sekretariat og påse at dette sekretariatet utfører styrevedtakene. Styrerepresentasjon fra stipendiater er blant annet viktig for å fremme likestilling, inkludering og mangfold.

I samsvar med forslag fra en informant anbefaler vi at styreleder ikke bør være fra vertsinstitusjonen, for å redusere risikoen for faglig og/eller fagpolitisk dominans fra dette holdet.

Styring av VIS

Vi anbefaler at det inngås en samarbeidsavtale mellom den norske vertsinstitusjonen og Stockholm Konstnärliga Högskola (SKH) med den nåværende samarbeidsavtalen som mal. I korthet innebærer dette at sekretariatet fortsatt skal være på SKH, og at de styrende organene skal være en styringsgruppe med seks medlemmer og et redaksjonsråd med sju medlemmer.

Vi anbefaler at de tre norske styringsgruppemedlemmene oppnevnes av Universitets- og høgskolerådets organ for kunstfagene, UHR-KDA, slik at hele bredden av de kunstfaglige institusjonene i Norge har innflytelse over og eierskap til tidsskriftet. Alternativt kunne man se for seg at forskerskolestyret kunne oppnevne styringsgruppemedlemmer for VIS, men vi anser at den bredere representasjonen i UHR-KDA gjør dette til et mer egnet organ for denne oppgaven.

Det er en mulighet at ett av de tre medlemmene i VIS-styret kunne oppnevnes av den norske vertsinstitusjonen, siden budsjettansvaret for det norske økonomiske bidrag tiligger denne. Vedkommende bør i så fall muligens ikke kunne være styreleder, ut fra en liknende betraktning som angitt for forskerskolestyret ovenfor. Men vi antar at den

norske administrasjonen for VIS vil kunne representere vertsinstitusjonen i tilstrekkelig grad.

Vi oppfatter det slik at nåværende ordning er at redaksjonskomiteen i VIS oppnevnes av styringsgruppa, og det er ingen informanter som har signalisert ønsker om å forandre på dette. Vi er for øvrig usikre på om det ville være innenfor vårt mandat å foreslå endringer i dette aspektet av tidsskriftets virksomhet.

4.3 Krav eller utvelgelseskriterier for vertsinstitusjon

I det følgende redegjør vi for og begrunner egenskaper som vi anser som viktige for en vertsinstitusjon.

Interesse for og kompetanse til å ivareta og videreutvikle kunstnerisk utviklingsarbeid

Fordi man ikke kan ta for gitt at midler øremerkes fra Kunnskapsdepartementets side, anser vi det som viktig at vertsinstitusjonen har en genuin interesse for å ha ansvaret for forskerskole og tidsskrift. Som nevnt er flere informanter bekymret for at de to oppdragene skal lide samme skjebne som nylig rammet Akademi for scenekunst ved Høgskolen i Østfold. En sterk og genuin interesse betyr da blant annet vilje til å forsvare de to oppdragene i interne budsjettprosesser. I tillegg anser vi at interesse er en forutsetning for at oppgavene løses med tilstrekkelig kvalitet og med ambisjoner om videreutvikling.

Men interesse alene er kan hende ikke tilstrekkelig. Særlig én informant påpekte at forhandlingsstyrke i budsjettprosessene springer ut av tilstedeværelse av et sterkt fagmiljø på kunstnerisk utviklingsarbeid. Det vil si et fagmiljø bestående av vitenskapelig (eller kunstfaglig) ansatte med posisjoner, meritter og anseelse nok til å kunne overbevise og stå imot en institusjonsledelse som ikke nødvendigvis har verken kjennskap til eller forståelse for kunstnerisk utviklingsarbeid, noe som ikke kan utelukkes ved en breddeinstitusjon.

Den nye vertsinstitusjonen bør være godt kjent med Research Catalogue og innforstått med betydningen av RC som publiseringskanal for tidsskriftet VIS (kuraterte bidrag) og betydningen av RC for stipendiatene selv, som en kanal for «direkte» publisering.

Flerfaglighet – type institusjon

I og med at flerfaglighet er et så viktig kjennetegn ved den norske modellen for kunstnerisk utviklingsarbeid, så anser vi at vertsinstitusjonen må være i stand til å ivareta dette aspektet ved forskerskolen – og i og for seg også for VIS, som også skal være flerfaglig. Dette innebærer ikke at vertsinstitusjonen selv trenger å være flerfaglig. Vi anser at det er tilstrekkelig at det i fagmiljøet må være representert kompetanse på, erfaring med og forståelse av flerfaglighet. Med andre ord mener vi at en institusjon med bare ett kunstfag ikke er diskvalifisert som vertsinstitusjon.

Ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid

I tråd med anbefalinger fra flere informanter anbefaler vi at vertsinstitusjonen må være blant institusjonene som selv har et ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Vi er usikre på om dette kriteriet bør forstås slik at Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder, som har et felles doktorgradsprogram, av den grunn bør utelukkes. Men ettersom Universitetet i Stavanger ikke har innskrevet kunstnerisk utviklingsarbeid i sin utviklingsavtale for perioden 2023–2026, fremstår dette sporet som mindre aktuelt.

Administrativ kapasitet

I tillegg til å ha kapasitet og kompetanse som beskrevet ovenfor, anser vi at vertsinstitusjonen bør ha tilstrekkelig administrativ kapasitet til å prioritere etablering av et nytt sekretariat, herunder kapasitet og evne til, om nødvendig, å rekruttere egnet personale. Det må også finnes eller kunne fremskaffes plass i lokalene til vertsinstitusjonen.

Vi anser at det er en fordel hvis vertsinstitusjon har flere andre ph.d.-programmer, slik at det finnes administrativ kompetanse og kapasitet på dette «på huset».

Praktiske hensyn

Flere har pekt på at forskerskolen er en plasskrevende virksomhet. Når det gjennomføres stipendiatseminarer og Artistic Research Forum, er det behov for flere og store grupperom og gjerne også avanserte tekniske anlegg for lyd og lys. I dag blir plassbehovet håndtert ved at forskerskolens seminarer og Artistic Research Forum ikke har fast tilholdssted, men veksler mellom ulike lokaler. Både større konferansehoteller og UH-institusjoner har huset arrangementene. Det å flytte på seg, anses i seg selv som en stor fordel av deltakerne. Det er altså ikke noe krav om at vertsinstitusjonen i seg selv har plass til å ta imot disse samlingene. Men sekretariatet må være forberedt på at det å finne egnede lokaler, er en krevende oppgave som krever planlegging i god tid.

Enkelte, særlig stipendiater, nevner at det også er en fordel at ikke alle samlinger skjer i Oslo. Om forskerskolen blir plassert på en vertsinstitusjon i Oslo, må derfor sekretariatet være forberedt på at hele landet bør tas i bruk til samlinger og til Artistic Research Forum-er.

4.4 Proba fraråder

Enkelte løsninger har vært vurdert i Probas utredningsteam, men har blitt forkastet i løpet av prosjektperioden – enkelte av dem på et tidlig stadium.

Rullerende ansvar for sekretariatsfunksjonen

En løsning som ville fraveket kraftig fra det som er foreslått ovenfor, er en ordning med et rullerende ansvar for vertsinstitusjonsrollen mellom institusjonene. Utover at dette ville gi alle institusjonene en form for «lik» innflytelse og «likt» ansvar for forskerskolen og/eller VIS, så ser vi ingen argumenter som taler for en slik løsning. Ulempene knyttet til den mangel på kontinuitet som dette ville innebære, er både store og mangfoldige, og så opplagte at vi ikke finner grunn til å gå nærmere inn på dem her – og det gjorde heller ikke verken vi eller informantene i intervjuene.

Sekretariat plassert utenfor de deltakende institusjonene

Noen informanter foreslo at sekretariatet/administrasjonen for forskerskolen kunne legges utenfor de deltakende institusjonene, med den begrunnelse at dette ville sikre uavhengighet fra institusjonene og kunstfaglig nøytralitet. Blant annet ble Norges forskningsråd nevnt som en mulig vertsinstitusjon.

Vi anser dette som en uhensiktsmessig løsning. For det første savner vi en begrunnelse for at uavhengighet og nøytralitet ikke i tilfredsstillende grad blir ivarettatt i den løsningen som anbefales ovenfor. Dernest er vi ikke kjent med noen virksomhet i den norske universitets- og høyskolesektoren som kan være egnet for oppdraget. Særlig ville mangelen på kunstfaglig kompetanse generelt og kunstnerisk utviklingsarbeid spesielt bli prekær. Dette gjelder også Forskningsrådet, som vi anser ikke er rigget for et slikt oppdrag overhode.

Til sist gjenstår muligheten av å etablere en separat, uavhengig virksomhet, men vi anser at dette gir et for lite kunstfaglig og administrativt fagmiljø, samtidig som det ville generere svært høye administrasjonskostnader.

Finansiering ved «abonnement» og/eller stykkpris

Vi la frem noen alternative finansieringsmuligheter i intervjuene. Det hypotetiske premisset for disse scenariene var at midler fra Kunnskapsdepartementet skulle bli fordelt på deltakerinstitusjonene, som deretter skulle «spleise» på forskerskolen og/eller VIS gjennom en «abonnementsordning» eller en stykkprisfinansiering per stipendiat på forskerskolen. Hovedgrunnen til at vi fraråder dette, er signaler om at Kunnskapsdepartementet trolig ville finne dette uhensiktsmessig. Videre fikk vi i intervjuene høre, særlig fra koordinatorhold, at dette ville bli administrativt svært tungdrevet. Vi har ikke registrert at noen av informantene ønsker en slik modell.

4.5 Foreslått vertsinstitusjon

Frem til drøftingsseminaret var det ingen av institusjonene som hadde signalisert sterk interesse for å være vertsinstitusjon, men flere informanter hadde i intervjuene pekt i retning av Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) ved Universitetet i Bergen. Andre forslag var Norges musikkhøgskole og Kunsthøgskolen i Oslo.

På drøftingsseminaret erklærte representanten fra Fakultet for kunst, musikk og design ved Universitetet i Bergen at de ønsker å være vertsinstitusjon for forskerskolen og norsk partner i VIS. Samtidig fortalte representantene for Norges musikkhøgskole og Kunsthøgskolen i Oslo at disse institusjonene ikke anser seg som aktuelle vertsinstitusjoner nå. Norges musikkhøgskole er for tiden under omorganisering, og for begge institusjonene ble det fremholdt at nåværende administrative kapasitet ikke er tilstrekkelig til at man kan påta seg ytterligere oppgaver.

Det var ingen av deltakerne på møtet som argumenterte imot denne løsningen. Tvert imot oppfattet vi at erklæringen fikk allment bifall fra forsamlingen. I intervjuene har enkelte informanter advart mot at forskerskolen legges til et stort breddeuniversitet hvor kunstnerisk utviklingsarbeid ikke er en del av den etablerte porteføljen. Flere argumenter tilsier imidlertid at Universitetet i Bergen likevel fremstår som en svært godt egnet kandidat.

Det er kun Universitetet i Bergen som oppfyller alle kravene som vi nevner i del 4.3, ettersom ingen andre er interessert og dermed kunne oppfylle dette kriteriet. Det skal dog sies at kunstnerisk utviklingsarbeid ikke er gitt en fremtredende plass i den nåværende utviklingsavtalen for Universitetet i Bergen. Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke nevnt i selve målformuleringen, og omtales på en måte som kan konnotere at feltet har en mer sekundær betydning for institusjonen: «UiB er forankret i en europeisk universitetstradisjon og ivaretar en stor faglig bredde som også omfatter kunstnerisk utviklingsarbeid.» Vi anbefaler at dette aspektet styrkes i fremtidig avtaletekst. Ad de øvrige tre vurderingskriteriene kan vi anføre følgende:

Vi mener Fakultet for kunst, musikk og design ved Universitetet i Bergen må anses å ha et sterkt fagmiljø, bestående av de tre instituttene Kunstakademiet, Griegakademiet og Institutt for design. Med de tre instituttene oppfylles kravet til flerfaglighet, samtidig som summen av tre ulike kunstfaglige institutter sikrer robusthet. I tillegg er det satset på fakultetet i form av et skreddersydd nybygg.

Som et stort breddeuniversitet har Universitetet i Bergen omfattende erfaring med og kompetanse på å drive ph.d.-programmer og forskerutdanning. Vi antar at det også vil være kapasitet til å etablere og styre et sekretariat for forskerskolen og være norsk partnerinstitusjon for VIS.

I denne sammenheng er det verdt å nevne at UiB har dokumentert interesse for utvikling av norsk som fagspråk gjennom sitt ansvar for det nye nasjonale forskningsse-

ret for fagspråk. Dette senteret er finansiert av Norges forskningsråd. I satsingen i Bergen inngår også «termportalen», som er del av Språksamlingene ved Universitetet i Bergen. Dette kan være av betydning for tidsskriftet VIS, som blant annet har som mål er å bidra til utvikling av et nordisk fagspråk.

Fakultet for kunst, musikk og design er medlem av Society for Artistic Research (SAR), som eier og driver Research Catalogue. Vi har ikke undersøkt i hvilket omfang ansatte ved fakultetet publiserer i RC generelt eller i VIS spesielt, men vi oppfatter medlemskapet som et signal om at man har som intensjon å fortsette å bruke denne publiseringskanalen. Ifølge programbeskrivelsen skal stipendiatene uansett publisere og arkivere sitt ph.d.-resultat gjennom Fakultet for kunst, musikk og designs forskningsportal på RC.⁴⁵

Som en tilleggsopplysning vil vi minne om at forløperen til forskerskolen – Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid – ved sin etablering i 2002 ble opprettet som en enhet ved Kunsthøgskolen i Bergen, som siden har fusjonert inn i Universitetet i Bergen som det nåværende instituttet Kunstakademiet. Også Kunst- og designhøgskolen i Bergen ble i sin tid virksomhetsoverdratt av UiB, og slått sammen med Griegakademiet til Fakultet for kunst, musikk og design (se historikken i del 2.1.1).

Et siste fortrinn ved å legge vertsinstitusjonen til Universitet i Bergen er etter vårt syn at man unngår lokalisering i Oslo. Dette ble påpekt som en fordel av noen av stipendiatene.

4.6 Rutiner og praksiser som er viktige å videreføre

Forskerskolen

Flere informanter omtaler progresjonsplanene for stipendiatene, som nylig ble innført, som et velfungerende planleggingsverktøy som gir forutsigbarhet og oversikt til stor nytte for både sekretariatet og stipendiatene selv.

Flere informanter understrekte viktighetene av at innholdet i forskerskolen og den samlingsbaserte strukturen videreføres og videreutvikles. Flere mente også at det er viktig at lokalitetene for samlingene rulleres.

Noen påpekte at honorering av seminarledere og moderatorer er en praksis som er fordelaktig fremfor det som måtte vært alternativet: At fagpersoner fra deltakerinstitusjonene enten må få innskrevet oppgaven i sine arbeidsplaner eller i praksis utføre den på sin fritid (!) anses som mer tungvint og mindre fleksibelt.

Vi slutter oss til alle disse vurderingene.

Tidsskriftet VIS

Den nåværende samarbeidsavtalen fastlegger at VIS skal publiseres på Research Catalogue. Denne skiller seg fra de fleste akademiske publiseringsplattformer ved at den er spesielt designet og tilrettelagt for multimedialt innhold. Vi har ikke undersøkt eller vurdert alternative publiseringsplattformer, men finner det å kunne tilslutte oss våre informanters vurdering av at det er viktig at denne praksisen videreføres.

Det samme gjelder det som informantene omtaler som en unik redaksjonell arbeidsform, der fagfellene deltar mer aktivt og fra et tidligere stadium i publiseringsprosessen enn hva som er tilfelle i tradisjonell akademisk publisering.

⁴⁵ Punkt 4.7 i «Fakultet for kunst, musikk og design, Universitetet i Bergen. Programbeskrivelse for ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid». Hentet 26. juni 2025 fra https://ekstern.filer.uib.no/kmd/W3-publisering/Forskning/Forskerutdanningen/Skjemaeer%20fom%202024/PROGRAMBESKRIVELSE_PHD_KU_KMD.pdf

Kompetanse i det nye sekretariatet

Til sist vil vi nevne at HK-dir-teamet gjennomgående har fått svært mye ros for faglig kompetanse og administrativ dyktighet og effektivitet. Vi tilrår at vertsinstitusjonen legger vekt på at kunstfaglig og forskningsadministrativ kompetanse samt omfattende organisasjonserfaring er til stede når et nytt sekretariat skal etableres.

Litteratur

Arbeidsgruppe for kunstnerisk utviklingsarbeid, UHR-kunst, design og arkitektur (2021). Om finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid og stipendiatstillinger for kunstnerisk utviklingsarbeid – grunnlagsnotat. <https://www.uhr.no/strategiske-enheter/fagstrategiske-enheter/uhr-kunst-design-og-arkitektur/sentrale-dokumenter-for-uhr-kunst-design-og-arkitektur/>

Bjørnebekk, O., Møller, I. og Ryssevik, J. (2022). A door opener in the arts field. Graduate Survey: The Norwegian Artistic Research Fellowship Programme and PhD Programme in Artistic Research. Rapport 2/2022. Ideas2Evidence for Norwegian Directorate for Higher Education and Skills. Se <https://www.ideas2evidence.com/nb/publications/door-opener-arts-field-graduate-survey-norwegian-artistic-research-fellowship>

Eggebo, Helga (2020) «Kollektiv kvalitativ analyse», *Norsk sosiologisk tidsskrift*, Årgang 4, nr. 2-2020, s. 106–122. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-03>

FD. (2022). Reglement for økonomistyring i staten. Bestemmelser om økonomistyring i staten. Fastsett 12. desember 2003 med endringer, senest 20. desember 2022. Oslo. Finansdepartementet.

Innst. 290 S. (2024–2025). Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Sikker kunnskap i en usikker verden (Meld. St. 14, 2024–2025). Oslo: Stortinget.

Jørgensen, H., Bothner-By, A., Hansen, H. H., Solbu, E., Qvenild, M. og Ofteland, S. H. (2017). «Den norske modellen» En evaluering av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. Rapport fra utvalg oppnevnt av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. 1.12.2017, Oslo. Se <https://ekstern.filer.uib.no/kmd/W3-publisering/Forskning/Kunstnerisk%20utviklingsarbeid/Den%20norske%20modellen%20-%20Rapport%20fra%20Evalueringsutvalget%20for%20PKU.pdf>

KD. (2023). Rammeverk for utviklingsavtaler for statlige universiteter og høyskoler. Oslo. Kunnskapsdepartementet.

Lien, L. H. og I. Milde (2023). Treårsevaluering. Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid. Notat nr. 2/2023. HK-dir

Malterud, N., Lai, T., Nyrnes, A. og Thorsen F. (2015) *Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst 1995 – 2015: 20 år med kunstnerisk utviklingsarbeid*. Rapport fra arbeidsgruppe oppnevnt av Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid, Universitets- og høyskolerådet. Se https://www.uhr.no/f/p1/i276102cc-6251-4224-81d0-2029453909f3/2015-forskning_og_utviklingsarbeid_innen_fagomr_det_kunst.pdf

Meld. St. 5. (2022–2023). Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

NOU 2020: 3. Ny lov om universiteter og høyskoler. Oslo. Kunnskapsdepartementet.

PKU (Program for kunstnerisk utviklingsarbeid) (2011) Program for kunstnerisk utviklingsarbeid: Prosjektprogrammet.

PKU (Program for kunstnerisk utviklingsarbeid) (2017) «Den norske modellen». *En evaluering av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid*. Rapport fra utvalg oppnevnt av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid

PKU (2019) *PKU rapport 2015-2018*, Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. (Antatt utgivelsesår).

Programstyret (2009) Stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. 2003-2008. Presentasjon og evaluering, Stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid

Prop. 126 L. (2022-2023). Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). Oslo. Kunnskapsdepartementet.

UFD (Utdannings- og forskningsdepartementet) (2002) *Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid*. Brev til Kunsthøgskolen i Oslo, Kunsthøgskolen i Bergen, Norges musikkhøgskole og Norsk kulturråd, 30. september 2002

UHR-KDA. (2024). Rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid. Nasjonal finansieringsordning for kunstnerisk utviklingsarbeid. November 2024. Utarbeidet av en utredningsgruppe oppnevnt av UHR-KDA. Oslo: Universitets- og høyskolerådet.

Universitets- og høyskolerådet (2024) *Ivaretagelse og styrking av kunstnerisk utviklingsarbeid*. Brev 22.02.2024 til Kunnskapsdepartementet.

Vedlegg 1: Intervjupersoner

Tabellen er sortert etter institusjonstilhørighet

Navn	Tittel	Funksjoner/roller	Institusjon	Kunstfaglig retning
Geir Ivar Strøm	Fagdirektør	Forskerskolen, administrasjon Styremedlem VIS	HK-dir	
Ingrid Milde	Rådgiver	Forskerskolen, administrasjon	HK-dir	
Linda Herfindal Lien	Seniorrådgiver	Forskerskolen, administrasjon	HK-dir	
Ragnhild Tunesvik	Divisjonsdirektør	Forskerskolen, administrasjon	HK-dir	
Ole Christian Solbakken	Høyskolelærer	Stipendiat	INN	Manus, Filmvitenskap
Trond Lossius	Professor	Programansvarlig Styremedlem forskerskolen	INN	Lydkunstner
Fernanda Branco		Ph.d.	KHiO	Teater, Dans
Manuel Pelmus	Prorektor Førsteamanuensis	Programansvarlig Rektor/prorektor/dekan Styremedlem forskerskolen	KHiO	Dans, koreografi, billedkunst
Torben Lai	Fagdirektør utdanning og forskning		KHiO	Kunsthåndverk
Therese Veier	Seniorrådgiver	Forskningskoordinator	KHiO	Kunsthistorie
Daria Kosheleva	Rådgiver	Forskningskoordinator	NMH	-
Ellen Kristine Ugelvik	Førsteamanuensis	Senterleder NordART	NMH	
Giuseppe Pisano	Ph.d.-stipendiat	Styremedlem forskerskolen (studentrepresentant)	NMH	Musikk
Ivar Grydeland	Professor Fagseksjonsleder	Styremedlem forskerskolen	NMH	Musikk
Morten Qvenild	Professor Prorektor	Programansvarlig	NMH	Musikk
Tone Åse	Professor	Styremedlem forskerskolen	NTNU	Musikk
Sissel Hagen-Formo	Seniorkonsulent/ Ph.d.-koordinator	Forskningskoordinator	NTNU AD	-
Jostein Gundersen	Visedekan Førsteamanuensis	Programansvarlig Styreleder forskerskolen	UiB	Musikk
Karen Werner		Ph.d.	UiB	Performance, lyd
Karen-Sofie S. Olsaker	Rådgiver/ Ph.d.-koordinator	Forskningskoordinator	UiB	-
Halldis Rønning		Stipendiat	UiS/UiA	Musikk
Per Zanussi	Førsteamanuensis	Styremedlem forskerskolen	UiS/UiA	Musikk
Anne Gry Haugland	Viserektor for forskning	Styremedlem VIS	SKH (VIS)	Metode

Navn	Tittel	Funksjoner/roller	Institusjon	Kunstfaglig retning
	gjesteprofessor, Stockholms Konst- närliga Högskola			
Morten Schelderup Wensberg	Professor	Styremedlem VIS (styre- leder)	UiS (VIS)	Dirigering
Ellen Røed	Rektor Professor	Styremedlem VIS	SKH (VIS)	Film og media
Wilhelm Carlsson	Rektor	Styremedlem VIS	SKH (VIS)	Musikk og dramaturgi

Vedlegg 2: Deltakere på digitalt drøftingsseminar 19. mai 2025

Lena Aarekol, Norges Arktiske Museum, UiT

Per Elias Drabløs, UiA og UiS

Ivar Grydeland, NMH

Jostein Gundersen, KMD, UiB

Jacob Jessen, Kunstakademiet i Trondheim, NTNU

Torben Lai, KHiO

Trond Lossius, Film, TV og spill, Universitetet i Innlandet

Manuel Sebastian Pelmus, KHiO

Geir Strøm, HK-dir.

Morten Qvenild, NMH

Per Zanussi, UiS

Tone Åse, NTNU Musikk

Fra Proba deltok Jens Plahte, Vibeke Heidenreich og Lise Solvoll

Vedlegg 3: Samarbeidsavtale for forskerskolen

Samarbeidsavtale for forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid

1. Avtaleparter

Denne avtale er inngått mellom Norges Musikkhøgskole, Kunsthøgskolen i Oslo, Universitetet i Bergen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Høgskolen i Innlandet, Universitetet i Agder / Universitetet i Stavanger og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (tidligere Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning).

Alle akkrediterte norske utdanningsinstitusjoner som har et doktorgradsprogram som fører fram til graden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid kan, etter godkjenning av avtalepartene, tiltre avtalen. Institusjoner som inngår fellesgradssamarbeid og ønsker å tiltre avtalen, regnes samlet som *en* avtalepart.

2. Formål med avtalen

Avtalen er opprettet for å drifte en nasjonal forskerskole for stipendiater knyttet til ph.d.-program som fører fram til ph.d.-grad i kunstnerisk utviklingsarbeid, samt for stipendiater tatt opp i Stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid.

3. Styret for forskerskolen

Forskerskolen skal ha et styre som består av:

- En representant med relevant faglig kompetanse fra hver av avtalepartene som har et doktorgradsprogram som fører fram til graden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid. Representantene oppnevnes av institusjonene selv.
- En representant fra programstyret for Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid er kun representert i styret så lenge det er stipendiater i stipendiatprogrammet.
- En representant valgt av og blant stipendiatene.

Styret konstituerer seg selv og velger styreleder og nestleder blant de representanter institusjonene har oppnevnt til styret.

Styrets funksjonstid er fire år, dog med ett års funksjonstid for stipendiat-representanten.

Alle representanter skal ha en personlig vara oppnevnt av institusjonene selv.

Vedtak fattes med simpelt flertall, styrets leder har dobbeltstemme ved stemmelikhet.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) er styrets sekretariat.

4. Forskerskolens kontaktmøte

Forskerskolens styre skal ha et årlig møte der alle institusjonene som har stipendiater

tilknyttet forskerskolen har anledning til å delta. I tillegg deltar:

- To stipendiatrepresentanter, valgt av og blant stipendiatene
- En representant fra PKUs programstyre
- Forskerskolens styre

Kontaktmøtet ledes av forskerskolens styreleder.

Kontaktmøtet har en rådgivende funksjon for forskerskolens styre.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid er møtets sekretariat.

5. Det faglige innholdet i forskerskolen

Det faglige innholdet i forskerskolen fastsettes av styret. Styret tar alle avgjørelser om forskerskolens innhold og innretning.

Forskerskolen forutsettes å opprettholde et samlet tilbud tilsvarende 20 studiepoeng, med aktiviteter som er relevante for hele fagbredden innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.

Gradsgivende institusjon fastsetter selv opplæringsdelen for den enkelte stipendiat, herunder omfanget av deltakelse i forskerskolen.

Styret kan gi enkeltstipendiater som ikke deltar i forskerskolen rett til å delta på enkelte av forskerskolens kurstilbud.

Forskerskolen skal tilrettelegge for en årlig veiledersamling. Forskerskolen starter opp med samlinger for nye stipendiater hver høst.

6. Økonomi

Driften av forskerskolen forutsettes dekket gjennom bevilgning fra Kunnskapsdepartementet til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Bevilgningen skal dekke all faglig aktivitet i forskerskolen, samt alle kostnader til administrasjon og forskerskolestyret.

Institusjonene forutsettes å dekke alle reise- og oppholdskostnader for egne stipendiater og andre som deltar i forskerskolens aktiviteter. Institusjonene dekker også sine representanters utgifter for deltakelse i kontaktmøtet.

I den grad bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet ikke skulle være tilstrekkelig for å drive forskerskolen i samsvar med forutsetningene og vedtak om innholdet fra forskerskolens styre, plikter HK-dir å ta opp forholdet med avtalepartene så tidlig som mulig i forbindelse med budsjettbehandling for det enkelte budsjettår.

7. Administrasjon og drift

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) / PKU skal administrere forskerskolens virksomhet i henhold til vedtak om det faglige innholdet i forskerskolens styre. Dette innebærer blant annet å være sekretariat for kontaktmøtet og styret, å inngå avtaler om kursavvikling, å inngå arbeidsavtaler med seminarledere, praktisk gjennomføring av forskerskolens aktiviteter og å holde oversikt over stipendiatenes deltakelse.

HK-dir/PKU har ansvar for en forsvarlig bemanning for å ivareta administrasjonen av forskerskolen og for tilstrekkelige ressurser til å ivareta forskerskolens virksomhet.

8. Endringer av samarbeidsavtalen

Endringer av samarbeidsavtalen og eventuelt vedtak om nedleggelse av forskerskolen gjøres av avtalepartene i fellesskap.

9. Ikrafttredelse

Denne avtalen gjelder fra 15. februar 2023, og erstatter tidligere inngått avtale mellom Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og Norges musikkhøgskole, Kunsthøgskolen i Oslo, Universitetet i Bergen og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Avtaleparter som godkjenner utvidelse av den opprinnelige avtalen:

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (erstatte Diku)

Norges musikkhøgskole

Kunsthøgskolen i Oslo

Universitetet i Bergen

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Nye avtaleparter som slutter seg til avtalen:

Høgskolen i Innlandet

Universitetet i Agder / Universitetet i Stavanger

Vedlegg 4: Samarbeidsavtale for VIS

Avtale om samarbeid om tidsskriftet VIS

VIS - Nordic Journal for Artistic Research är en digital tidskrift om konstnärlig forskning i Norden. Tidskriften är ett samarbeide mellom Stockholms konstnärliga högskola (SKH) och det norske Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU).

Formål:

Syftet med VIS är att fungera som en grundläggande kunskapskälla för alla som vill ta del av och fördjupa sig i konstnärlig forskning i Norden, och att dessutom vara en plattform för internasjonell konstnärlig forskning med ett motsvarande fokus på refleksjon.

Kunstnerisk utviklingsarbeid skal formidles åpent (open access) og være gjenstand for fagfelleevaluering. Tidsskriftet skal være en åpen publiseringskanal for presentasjon av kunstneriske resultater i skapende og utøvende kunsthøgskole i Norden.

Tidsskriften ska bidra till utveckling av ett nordiskt fackspråk som i sin tur ska stärka den diskursiva dimensionen av konstnärlig forskning i Norden. Huvudspråket för tidskriften ska vara norska, svenska eller danska. Forskare som talar engelska, även som andraspråk, är välkomna att skicka in bidrag på engelska.

Teknisk plattform:

Tidsskriftet skal være basert på bruk av den internasjonella databasen og flermediale plattformen SAR Research Catalogue. Begge institusjonene er portal partner i Research Catalogue som har en økende tilslutning av deltakende institusjoner og brukere, særlig i Europa. Tidsskriftet vil dermed gi forskerne mulighet att kommunisere pågående forskningsarbeid og kunstneriske resultater med andre forskere.

Organisering:

Tidsskriftet skal ha en styringsgruppe med 6 medlemmer. Begge institusjonene skal ha lik representasjon i styring av virksomheten. Hver part utpeker sine medlemmer til styret, men det bør sikres en sammensetning som gir en kjønnsmessig balanse.

Styringsgruppen skal ha en utpekt leder. Lederskapet skal byttes mellom SKH og PKU hvert annet år. Sekretariatet for styret legges til SKH i Sverige.

Styringsgruppen oppnevner redaksjonskomiteen, fastsetter visjon, mål og budsjett for virksomheten.

Tidsskriftet skal ha en redaksjonskomite med 7 medlemmer som sammen representerer en faglig bredde i kunstnerisk utviklingsarbeid. Redaksjonskomiteens arbeid ledes av en i redaksjonskomiteen som ivaretar rollen som redaktør. Denne funksjon kan gå på omgang mellom medlemmene, men en redaktør bør helst ha ansvar for to etterfølgende utgivelser.

Redaksjonskomiteen har ansvar for utlysning (call + tekst) og innholdet i samtlige nummer av VIS (tema, redaksjonell tekst, antal bidrag). Tidsskriftet skal komme ut med 2 utgaver per år. Noen utgaver kan ha et tema. Alle arbeider som presenteres skal være vurdert av sakkyndige.

Sekretariatet for redaksjonskomiteen legges til Stockholms konstnärliga högskola i Sverige. Redaksjonskomiteen skal ha støtte i sitt arbeid av en redaksjonell prosjektleder, som sammen med redaktør planlegger og forbereder arbeid og møter i redaksjonskomiteen. Stockholms konstnärliga högskola er arbeidsgiver for redaksjonell prosjektleder.

Økonomi:

Det skal være en lik kostnadsdeling mellom de to institusjonene. Hver part dekker sine kostnader til deltakelse i styret.

Det skal hver år utarbeides et budsjett som tar med utgifter til redaksjon, RC portal, sakkyndige, oversettelser, korrekturlesning, mm.

PKU betaler ut honorar til redaksjon. Det foretas en sammenstilling og kostnadsdeling for utgangen av hvert kalenderår.

Avtalstid:

Detta avtal gäller under perioden 1 september 2022 – 31 augusti 2029. Ett nytt avtal ska vara förhandlat och klatt 6 månader innan detta avtals utgång. Avtalet skrivs om när vi får in nya samarbetspartners.

Stockholm, den 17 juni 2022

Paula Crabtree
Rektor
Stockholms konstnärliga högskola

Geir Strøm
Fagdirektør
Norske program for kunstnerisk
utviklingsarbeid (vid Direktoratet for
høgare utdanning og kompetanse).

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
Postboks 1093
5809 BERGEN

Saksbehandler: Ingrid von Schantz Bakka
Telefon:
ingrid.bakka@inn.no

Deres ref: 24/17063-4
Vår ref: 25/06019-2
Dato: 19.09.2025

Høring - utredning om organisatorisk plassering av forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid

Vi takker for mottatt rapport utarbeidet av Proba samfunnsanalyse gjennom en grundig og inkluderende prosess. Ved Universitetet i Innlandet (INN) har rapporten blitt behandlet av ph.d.-utvalget for FILMART, fakultetsledelse ved FTVS og av INNs forskingsledelse sentralt.

INN støtter de sentrale anbefalingene i rapporten:

- Etter nedlegging av PKU som ordning for eksterntfinansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, er det god grunn til å vurdere fremtidig organisatorisk plassering av forskerskolen og partnerskapet i Nordisk tidsskrift for kunstnerisk forskning (VIS).
- Ansvaret for driften av Forskerskolen bør overføres til én institusjon, heller enn å gå på rundgang.
- Vi støtter de foreslåtte vurderingskriteriene for valg av vertsinstitusjon, og ser Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) ved Universitetet i Bergen som best egnet til å overta fremtidig driftsansvar for Forskerskolen.
- Forskerskolen må fortsatt ha sitt eget sekretariat med faglig og administrativ kompetanse på kunstnerisk utviklingsarbeid. Vi vurderer at den faglige kompetansen bør være på førsteamanuensisnivå, dvs. at sekretariatet faglig ledes av en person som selv har bakgrunn som ph.d.-kandidat innen kunstnerisk utviklingsarbeid i henhold til den norske modellen.
- Forskerskolen må være basert på en samarbeidsavtale mellom deltagende institusjoner som regulerer forholdene mellom institusjonene, Forskerskolens styre og Forskerskolens administrasjon. Den faglige ledelsen av Forskerskolen må videreføres som et styre hvor alle deltagende program er representert.
- Premisset for omleggingen må være at nåværende finansiering av drift av Forskerskolen og VIS i sin helhet overføres fra HK-dir til KMD. INN ser det ikke som ønskelig at nåværende finansiering fordeles mellom deltagende institusjoner, eller at deltagelse i Forskerskolen finansieres gjennom en abonnementsordning per ph.d.-kandidat.
- VIS Nordisk tidsskrift for kunstnerisk forskning har stor verdi for utvikling og deling av kunstnerisk utviklingsarbeid, og må videreføres. Vi støtter at organisatorisk plassering av partnerskap i VIS samlokaliseres med Forskerskolen-administrasjonen ved KMD. Styringsgrupped medlemmer for VIS bør oppnevnes av UHR-KDA.

HK-dir må berømmes for hvordan oppgaven med å drifte Forskerskolen løses, og utredningsprosessen har derfor vært møtt med bekymring for at en endring kan være sårbar i forhold til kontinuitet og kvalitet. I en kommende omlegging ønsker derfor INN at følgende vektlegges:

Forskerskolens betydning for kvalitet i de kunstneriske doktorgradsprogrammene

INN ser forskerskolen som sentral for utviklingen av den norske modellen for kunstnerisk utviklingsarbeid med vekt på kunstutøvelse, eksplisitt refleksjon og tverrkunstnerisk utveksling. Forskerskolen viderefører institusjonelt samarbeid mellom kunstutdanningene fra tidligere Stipendiatprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid, og er en vesentlig del av opplæringsdelen i alle de kunstneriske ph.d.-programmene. Det har vært en kontinuerlig positiv kvalitetsutvikling av forskerskolen, særlig fra 2018, da graden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid ble etablert, og evalueringer viser at ph.d.-kandidatene gjennomgående har stort utbytte av deltagelse i Forskerskolen. Det faglige lederskapet i Forskerskolestyret fungerer godt, og HK-dir gjør en særdeles god jobb i organiseringen. Ph.d.-kandidatene ved vår egen institusjon uttrykker at seminarer og konferanser som inngår i Forskerskolen har stor betydning for deres utvikling, samt at deltagelse gir dem verdifulle nasjonale nettverk på tvers av kunstfeltene. Disse kvalitetene må ivaretas og videreutvikles.

Behov for kontinuitet i drift og planlegging

Rapporten anbefaler omlegging fra 2027. Staben ved HK-dir har lang erfaring med organisering av Forskerskolen. En flytting til KMD fra 2027 må avklares tidlig, så rekruttering av nytt sekretariat gir mulighet for opplæring og kontinuitet der strukturer, rutiner og erfaringer overføres og ikke går tapt. Videre er Forskerskolen avhengig av planlegging av konferanser og seminar flere år frem i tid. Langsiktig planlegging må få særlig oppmerksomhet både før og etter overgangen, ettersom dette er kritisk for fremdrift i ph.d.-kandidatenes studieløp.

Behov for kontinuitet i økonomiske rammer

Innen vitenskapelige ph.d.-program er det vanlig at forskerskoler finansieres av institusjonene selv, evt. med støtte fra NFR. Det er historiske grunner til at Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid har en særordning:

Forskerskolen er utviklet i forlengelse av tidligere Stipendiatprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid, som opprinnelig ble finansiert gjennom øremerkede stipendiathjemler ved HK-dir sine forløpere PKU og Diku. Ved opprettelse av graden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid i 2018 ble hoveddelen av stipendiathjemler overført fra Diku til KHIO, NMH, UiB og NTNU, men for hver hjemmel ble en del av beløpet holdt tilbake i Diku for å finansiere Forskerskolen. Forskerskolens nåværende finansiering er resultatet av tidligere øremerkede stipendiathjemler til kunstnerisk utviklingsarbeid.

Overføring av Forskerskolens drift må forutsette at finansieringen overføres i sin helhet på samme nivå som i dag. Dette gjelder omfang av årsverk så vel som øvrige driftskostnader.

Hva innebærer det at Forskerskolen flyttes til en akkreditert institusjon?

Et argument i rapporten for endret organisatorisk tilhørighet er at HK-dir ikke er en akkreditert utdanningsinstitusjon, og Forskerskolen kan dermed ikke selv tildele studiepoeng. Det drøftes ikke nærmere hva dette kan innebære ved en omlegging, og det er dermed noen spørsmål som bør kartlegges ytterligere i den videre prosessen:

Vil nåværende ordning videreføres, der den enkelte institusjon tildeler studiepoeng for sine ph.d.-kandidaters deltagelse i programmet, eller vil studiepoeng i fremtiden tildeles av UiB og deretter innpasses i opplæringsdelen for ph.d.-kandidater ved øvrige institusjoner? Hvis sistnevnte blir tilfelle og emnet formelt tilbys av KMD, UiB, så kommer flere følgespørsmål: Blir det påkrevd at det er en lokal faglig leder ved KMD, UiB som overordnet er emneansvarlig for Forskerskolens utdanning? Innebærer overføring i så fall at det ikke er en ren administrasjon som skal tilsettes, men at én av stillingene må være faglig med kunstnerisk førstekompetanse, og må ansettes med deler av stillingen avsatt til forskningstid? Må Forskerskolens undervisningstilbud forholde seg til kvalitetssystemet ved KMD, UiB på en annen måte enn i dag? Hvordan må fremtidig samarbeidsavtale da utformes slik at Forskerskolens styre fremdeles har overordnet faglig

styring med tilbudet, samtidig som det sikres godt samarbeid med den emneansvarlige, der vedkommende også er avhengig av tilstrekkelig faglig handlerom for å være operativ?

Vi har ikke nødvendigvis innvendinger dersom det viser seg at Forskerskolen må følge en endret modell som skissert overfor, men dette er spørsmål som må avklares videre. Dersom en endret modell er påkrevd, må den utvikles på en måte som alle deltagende institusjoner er innforstått og komfortable med. Disse avklaringene må skje før rekruttering, så det ikke ansettes i administrative stillinger, hvorpå det fremkommer at kunstnerisk førstekompetanse er påkrevd.

Med vennlig hilsen

Universitetet i Innlandet

Marte Tøndel
Forskningsdirektør

Ingrid von Schantz Bakka
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur

Mottakere:

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Kopi til:

Marit Sletmoen, Forskningsavdelingen

Marte Tøndel, Forskningsadministrativ avdeling

Trond Lossius, Fakultet for film, TV og spill

Til:	Sted:	Oslo
HK-dir	Dato:	01.09.2025
	Arkivref:	25/00354
Fra:		
Morten Qvenild		
Prorektor		

Høringsvar - utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid

Norges Musikkhøgskole (NMH) takker for muligheten til å sende høringssvar på Proba sin rapport knyttet til organisering av forskerskolen i Kunstnerisk Utviklingsarbeid (KU) samt plasseringen av VIS-journalen for KU.

NMH støtter anbefalingene i rapporten når det gjelder plassering og organisering av instansene. Rapporten peker på viktige aspekter når det gjelder etablering og videre drift av en ny struktur – og det er viktig at rapporten legges til grunn i videre arbeid. NMH ber politisk myndighet om å følge opp merknadene i rapporten på side 38 knyttet til øremerking av midler. For å sikre en god videreutvikling av forskerskolen og VIS, er det helt sentralt med robusthet og forutsigbarhet i finansieringen, og at det i størst mulig grad velges strukturer som ikke er sårbare for interne politiske prioriteringer på vertsinstitusjonen.

NMH mener at forskerskolen har vært bra organisert i sin nåværende form, og at den ved en overføring til UiB bør styrkes faglig, samt at det bør nedfelles tydelige faglige krav i mandatuformingen for å sikre kvalitet.

DIREKTORATET FOR HØYERE UTDANNING OG KOMPETANSE

Postboks 1093
5809 BERGEN**Høring - utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid – svar fra Fakultet for arkitektur og design (AD) og Det humanistiske fakultet (HF), NTNU**

AD og HF mener at utredningen er grundig og velfundert. Den løfter frem aktuelle problematikker og viktige premisser for flyttingen, og argumenterer for hvordan en eventuell flytting ikke skal gå utover kvaliteten til driften av hverken forskerskolen eller VIS. Fakultetene mener også at forslaget Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) ved Universitetet i Bergen som vertsinstitusjon er velbegrunnet.

Noen punkter i utredningen vi finner det viktig å fremheve:

Det er usikkerhet knyttet til fremtidig finansiering når Forskerskolen og VIS flyttes til en større institusjon, kanskje særlig en breddeinstitusjon, basert på erfaringer med budsjettkutt i sektoren. Et grelt eksempel som nevnes i utredningen er nedleggelsen av Akademi i Scenekunst ved Høgskolen i Østfold, på tross av nedfelte mål i utviklingsavtalene.

På bakgrunn av disse erfaringene, er hele refleksjonen 4.1 om kunnskapsdepartementets rolle særs viktig for å kunne ivareta det nasjonale ansvaret som forskerskolen i dag representerer, og vi fremhever disse avsnittene:

Til tross for det nye styringsprinsippet om utfasing av øremerking anser vi at forskerskolen og VIS representerer den type nasjonale hensyn som nevnes i universitets- og høyskoleloven § 2-7 [...]

Det heter dog i tildelingsbrevet for 2025 at helt generelt så kan departementet fastsette en ikke-tidsavgrenset øremerking av midler ved at øremerkingen blir formelt uttrykt i tildelingsbrevet for det første året som den gjelder, og det da forventes at aktiviteten videreføres i påfølgende år. Vi kan ikke se at det er noe formelt til hinder for en slik øremerking av midler til forskerskole og VIS i statens økonomireglement (FD, 2022) eller tilhørende veileder.

I lys av presset på innsparing i sektoren er også naturlig å peke på viktigheten av dette avsnittet i punkt 4.2:

Postadresse

7491 TRONDHEIM

Org.nr. 974 767 880E-post:
postmottak@hf.ntnu.no
<http://www.ntnu.no>**Besøksadresse**

Dragvoll, Bygg 2, nivå 5

Telefon

+47 73 59 50 00

Saksbehandler

Iris Aasen Brecke

Tlf: +47

Vi anbefaler at vertsinstitusjonen etablerer et eget sekretariat for forskerskolen og det norske VIS-partnerskapet. Vertsinstitusjonen vil ha arbeidsgiveransvaret for de ansatte i sekretariatet, med tilhørende styringsrett. Med «dedikert» sekretariat menes her at sekretariatet skal bestå av noen få (to til tre medarbeidere) og at disse skal ha hoveddelen av sine arbeidsoppgaver knyttet til forskerskolen. Vi frykter at rulling av arbeidsoppgaver og/eller at flere utfører oppgavene i forskerskolen i lave stillingsprosenter, vil gi for lav effektivitet, faglighet og kontinuitet. Vår vurdering er at den nåværende administrasjonen for forskerskolen i HK-dir har en avgjørende rolle i både driften og utvikling av forskerskolen og at dette ikke minst skyldes medarbeidernes dedikasjon, kompetanse og erfaring. Dette er sannsynligvis et avgjørende suksesskriterium også i fremtiden. Videre anbefaler vi at minst én av medarbeiderne i sekretariatet skal ha kunstfaglig bakgrunn, og da fortrinnsvis innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid.

Vi stiller oss altså bak tilrådingene i utredningen, men vi understreker at premisset for en vellykket prosess er at Kunnskapsdepartementet tar ansvar som sikrer fremtidig drift også når vertsinstitusjonens ledelse og prioriteringer ev endres.

Vi vil understreke viktigheten av det som beskrives i punkt 4.2 som et «dedikert» sekretariat der to til tre medarbeidere har ansvar for og hoveddelen av sine arbeidsoppgaver knyttet til forskerskolen, da rulling kan utgjøre en risiko. For å opprettholde kvalitet, og også fremme utvikling, er det viktig at personene som jobber med dette har god kjennskap og føler eierskap til forskerskolen. Det må også sikres likebehandling og lik informasjonsflyt for alle institusjoner.

Videre ønsker vi å fremheve på rapportens side 32 under punkt 4.2 anbefalingen om at forskerskolens leder ikke bør være fra vertsinstitusjonen. Vi mener at dette er en god idé med hensyn til både nasjonal spredning og administrativ robusthet.

Under punkt 4.5 på rapportens side 35 påpekes det at den nåværende utviklingsavtalen med Universitetet i Bergen ikke godt nok sikrer kunstnerisk utvikling. Vi stiller oss bak anbefalingen om at dette bør styrkes i de fremtidige utviklingsavtalene, eller at kunst i alle fall må forankres tydelig i universitetets strategiske dokumenter.

Govert Valkenburg
Prodekan
Det humanistiske fakultet

Sara Brinch
Dekan
Fakultet for arkitektur og design

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi:

Fakultet for arkitektur og design
Institutt for musikk
Institutt for kunst- og medievitenskap

UNIVERSITETET I BERGEN
Fakultet for kunst, musikk og design

DIREKTORATET FOR HØYERE UTDANNING OG
KOMPETANSE

Postboks 1093
5809 BERGEN

Deres referanse

Deres dato

Vår referanse

2025/8582

Vår dato

26/09/2025

Svar på høring om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid – Fakultet for kunst, musikk og design, UiB

Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) ved Universitetet i Bergen (UiB) stiller seg positive til Probas anbefaling om at ansvaret for Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid og tidsskriftet VIS legges til KMD. Fakultetsledelsen mener det er en god løsning at det overordnede ansvaret for forskerskolen og VIS samles på én vertsinstitusjon. Dette vil sikre kontinuitet, gi en tydelig plassering av ansvar og bidra til å styrke synligheten og utviklingen av kunstnerisk utviklingsarbeid både nasjonalt og internasjonalt. UiBs ledelse er informert om Probas anbefalinger og har over tid vært opptatt av å gi tilstrekkelig plass og synlighet til kunstnerisk utviklingsarbeid.

Som del av et breddeuniversitet har KMD den nødvendige faglige og administrative bredden og kompetansen som kreves for å overta ansvaret for forskerskolen og VIS. KMD har eget ph.d.-program for kunstnerisk utviklingsarbeid, hvor alle stipendiater deltar i den nasjonale forskerskolen. KMDs prodekan for forskning og leder for ph.d.-programmet er nåværende styreleder for forskerskolen. Som portalpartner i Research Catalogue, har vi også erfaring over flere år med utvikling av og utnyttelse av plattformen og innsikt i hvilken betydning den har for stipendiater og som publikasjonsplattform for VIS. Vi mener derfor å ha gode faglige forutsetninger for å overta drift av forskerskolen og VIS.

Vi vil presisere at KMD og UiB ved en eventuell overføring av ansvar for forskerskolen og VIS forutsetter at full finansiering opprettholdes og styrkes sammenlignet med nivået i 2025. Fakultetet støtter argumentasjonen om at det er nødvendig med finansiering over rammebevilgningen til UiB, og at det bør utarbeides et tildelingsbrev med separate budsjettlinjer for forskerskolen og VIS.

Postadresse

Universitetet i Bergen
Fakultet for kunst, musikk og design
Postboks 7800
N-5020 BERGEN

E-post:

post@uib.no

Organisasjonsnummer

874 789 542

Saksbehandler

Thomas De Ridder
Telefon: 91638017
Mobil:
E-post: Thomas.De.Ridder@uib.no

KMD ønsker dialog i forkant av en evt. overtagelse av forskerskolen. Dette er nødvendig for å kunne gjøre nødvendige avklaringer om blant annet finansiering og innplassering i organisasjonsstruktur ved UiB/KMD.

Med vennlig hilsen

Eli Neshavn Høie
Fakultetsdirektør

Thomas De Ridder
Seniorrådgiver forskning

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrifter.

HK-dir - Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
post@hkdir.no

Deres ref.
24/17063-4

Vår ref.
25/00431-1

Dato
23.09.2025

Høring - Utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Saksbehandler
Torben Lai

(+47) 92 89 61 61
torben.lai@khio.no

Kunsthøgskolen i Oslo takker for invitasjonen til å gi innspill til HK-dirs utredning om organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Vi gir først en oppsummering av våre høringsinnspill og deretter en nærmere utdyping av våre innspill.

Oppsummering

Kunsthøgskolen mener at rapporten har vesentlige svakheter i analysen, fordi den ikke behandler de ulike alternativene for organisering av forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid på en faglig tilfredsstillende måte. Alternativet hvor ansvaret for forskerskolen legges til en institusjon og ansvaret for tidsskriftet VIS til en annen institusjon, behandles ikke reelt. Alternativer hvor midler fordeles til institusjonene som deretter selv inngår avtale om organisering, behandles ikke. Alternativet med å videreføre dagens organisering i HK-dir, mangler reell vurdering. Rapporten omtaler også forskerskolens styres og de gradsgivende institusjonenes faglige ansvar i forhold til vertsinstitusjonens administrative ansvar på en uklar måte.

Konsekvensen er at rapporten ikke gir et godt grunnlag for å vurdere hvilke organisatoriske alternativer som best bidrar til å sikre og utvikle kvaliteten i forskerskolen – og dermed til kvaliteten i samarbeidsinstitusjonenes doktorgradsprogrammer i kunstnerisk utviklingsarbeid. Derfor opplever vi ikke at rapporten gir et godt beslutningsgrunnlag.

Kunsthøgskolen mener at de fleste av våre institusjonskolleger – som har egne doktorgradsprogrammer i kunstnerisk utviklingsarbeid – vil være godt i stand til å ivareta det organisatoriske ansvaret for forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunsthøgskolen i Oslo har heller ikke selv sagt seg uaktuell til å være vertsinstitusjon, men vi har nevnt at vi i tilfelle vil trenge ekstra administrative ressurser til å administrere forskerskolen. Kunsthøgskolen vil samtidig understreke at vi mener at Universitet i Bergen også vil være godt i stand til å ivareta det administrative ansvaret for forskerskolen.

Kunsthøgskolen mener at det vesentligste ved en eventuell overføring av det administrative ansvaret for forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid til en vertsinstitusjon, er å sikre klare rammer og en klar rolleforståelse, slik som i dag:

- Forskerskolens styre må ha det faglige ansvaret for forskerskolen.
- Forskerskolens styres ansvar må begrenses til faglig innhold og innretning av 20 studiepoeng og for en årlig veiledersamling.
- Institusjonene selv – ikke vertsinstitusjonen – må selv tildele stipendiatene sine studiepoeng knyttet til forskerskolen.

- En vertsinstitusjon skal fungere som et administrativt sekretariat for forskerskolestyret.
- En vertsinstitusjon skal ikke kunne overprøve forskerskolestyrets faglige beslutninger om innhold og innretning.

Det er avgjørende betingelser for å kunne sikre og videreutvikle kvaliteten i forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid. Det er også avgjørende betingelser for å sikre de samarbeidende institusjonenes akademiske frihet for sine doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Dette utdypes nedenfor i tre hoveddeler:

1. Dagens situasjon
2. Krav til organisatorisk plassering av forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid
3. Formaliteter knyttet til overføring til en vertsinstitusjon.

1. Dagens situasjon

a. Tilfredshet

Rapporten fremhever at mange er svært tilfredse med dagens organisering av forskerskolen og med måten HK-dir gjennomfører ansvaret sitt på.

Kunsthøgskolen støtter denne beskrivelsen.

b. Studiepoeng

Rapporten fremhever at HK-dir ikke er akkreditert til å tilby høyere utdanning og tildele studiepoeng, og at dette er en utfordring.

Kunsthøgskolen minner om at det er institusjonene som tilbyr høyere utdanning, inkludert tilbudet om forskerskolen. Institusjonene har en samarbeidsavtale om forskerskolen, og de har oppnevnt et styre for forskerskolen, som fastsetter det faglige innholdet. Forskerskolestyret tar også alle avgjørelser om forskerskolens innhold og innretning og alle øvrige akademiske avgjørelser.

Ifølge samarbeidsavtalen administrerer HK-dir forskerskolens virksomhet i henhold til vedtak om det faglige innholdet i forskerskolens styre. HK-dir har ikke selv faglig ansvar for forskerskolens innhold og innretning. HK-dir gir melding til institusjonene om hvilke deler av det faglige innholdet som kursansvarlige har godkjent. Basert på dette tildeler institusjonene studiepoeng. HK-dir trenger derfor ikke å være akkreditert til å tilby høyere utdanning tildele studiepoeng for å ivareta rollen sin. Det er en mistolkning av den administrative rollen det innebærer å være vertsinstitusjon for forskerskolen.

c. Sårbarhet

Rapporten fremhever også at driften er sårbar når få personer i HK-dir har innsikt i og kunnskap om forskerskolen og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunsthøgskolen minner om at HK-dir og tidligere Diku gjennom mange år har utført administrasjonen av forskerskolen, uten at denne sårbarheten har vært påfallende eller blitt problematisert av HK-dir tidligere.

d. Akademisk frihet og autonomi

Rapporten anbefaler å plassere ansvaret for forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid ved en UH-institusjon for å ivareta forskerskolens akademiske frihet i fremtiden.

Det sentrale i spørsmålet om autonomi er at forskerskolestyret ikke skal kunne instrueres av den enheten hvor forskerskolen er administrativt organisert. Dagens organisering sikrer at det er forskerskolestyret selv som tar alle avgjørelser om forskerskolens innhold og innretning og alle øvrige akademiske avgjørelser. Ifølge dagens avtale med HK-dir, kan HK-dir ikke instruere forskerskolestyret i de faglige avgjørelsene. Spørsmålene om akademisk frihet og om autonomi er altså allerede ivaretatt ved dagens organisatoriske plassering ved HK-dir.

e. Konklusjon

Rapporten opplyser at HK-dir er i en situasjon der det går mot et skifte i bemanningen av administrasjonen i forskerskolen. Det pekes på at en fremtidig endring av bemanning i HK-dir kan svekke hensynet til UH-institusjonenes akademiske frihet. Rapporten konkluderer at det er prinsipielle betenkeligheter knyttet til at forskerskolen forblir forvaltningsmessig innplassert i HK-dir, og at opprettholdelse av status quo ikke er et alternativ.

Det er vanskelig å se begrunnelsen for at en eventuell endring av bemanning vil føre til at institusjonenes akademiske frihet svekkes. Det er ikke noe i dagens avtale og organisering som tilsier at en endring i HK-dirs bemanning vil få slike konsekvenser. Behandlingen av status quo-alternativet framstår overfladisk og ubalansert. Konklusjonen om at opprettholdelse av status quo ikke er et alternativ, framstår svakt begrunnet.

Kunsthøgskolen forutsetter at HK-dir vil kunne opprettholde sin rolle i henhold til samarbeidsavtalen, dersom Kunnskapsdepartementet ikke skulle velge å endre organiseringen.

2. Krav til organisatorisk plassering av forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid

a. Institusjonenes selvstendige ansvar

Rapporten peker på at hensynet til autonomi i institusjonene innenfor universitets- og høyskolesektoren tilsier at institusjonene selv tar ansvar for å organisere forskerutdanningen sin.

Kunsthøgskolen er enig i at normalordningen i sektoren er at institusjonene selv blir enige om å inngå et samarbeid om en forskerskole, at institusjonene selv bidrar med ressurser til samarbeidet og at institusjonene selv avtaler hvordan samarbeidet administreres.

b. Fordeling av ressurser til institusjonene

Rapporten omtaler kort alternativer hvor institusjonene selv bidrar med ressurser til samarbeidet om forskerskolen, og at slike scenarier ville kreve at ressursene til finansiering av forskerskolen skulle fordeles direkte på alle deltakerinstitusjonene. Rapporten viser til signaler fra Kunnskapsdepartementet om at dette er uhensiktsmessig, og at noen informanter mente at dette vil være administrativt vanskelig.

Kunsthøgskolen mener at en slik modell ville tilsvare normalordningen i sektoren, og mener at det er en svakhet at rapporten ikke belyser slike alternativ reelt. Det må være både i institusjonenes og HK-dirs interesse – og også i Kunnskapsdepartementets interesse – at vesentlige alternativer belyses reelt, for å finne den beste løsningen.

c. Krav til vertsinstitusjon for forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid

Rapporten oppramser en rekke informanters ulike ønsker om organisering av forskerskolen, men konkluderer ikke hvilke av disse ønskene som vurderes særskilt viktig.

Kunsthøgskolen mener at det styrende for en vurdering av organisering av forskerskolen bør være i hvilken grad organiseringen bidrar til å sikre og utvikle kvaliteten i forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunsthøgskolen kan ikke se at rapporten drøfter de ulike ønskene fra informantene og vurderer i hvilken grad hver av disse ønskene eventuelt kan bidra til å sikre og utvikle kvaliteten i forskerskolen. Kunsthøgskolen mener at dette er en svakhet i rapportens analyse.

d. En felles vertsinstitusjon for forskerskolen og VIS

Rapporten anbefaler at det overordnede ansvaret for forskerskolen og VIS samles på en vertsinstitusjon. Rapporten nevner stordriftsfordeler, at HK-dir behandler disse to funksjonene samlet, samt at rapporten finner liten grunn til å tro at det er interesse i Kunnskapsdepartementet for å spre dette ansvaret på to institusjoner.

Kunsthøgskolen mener at denne konklusjonen er svakt begrunnet og fremstår som en kortslutning. En nasjonal forskerskole og et nordisk tidsskrift er to helt ulike virksomheter:

- Den nasjonale forskerskolen inngår i en lang rekke institusjoners doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid, og kvaliteten av forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid er av avgjørende betydning for kvaliteten i institusjonenes doktorgradsprogram.
- Et nordisk tidsskrift er vesentlig for å bidra til deling og formidling av fagansattes resultat av kunstnerisk utviklingsarbeid på nordiske språk.

Kunsthøgskolen mener at krav til å opprettholde og styrke kvaliteten i hver av disse virksomhetene må vurderes og konkluderes separat. På bakgrunn av slike konklusjoner kan deretter ulike alternative former for organisering av hver av virksomhetene drøftes. Rapporten gjennomfører analysen i motsatt rekkefølge. Den konkluderer først at de to ulike virksomhetene bør samles på en institusjon, og behandler deretter hvilke krav som bør stilles til en slik institusjon. Det er en vesentlig svakhet i rapportens analyse.

e. Krav til en felles vertsinstitusjon

Rapporten oppstiller en rekke krav til en felles vertsinstitusjon. Kravene inkluderer interesse for og kompetanse til å ivareta og videreutvikle kunstnerisk utviklingsarbeid, flerfaglighet, at institusjonen har et ph.d. program i kunstnerisk utviklingsarbeid, administrativ kapasitet og praktiske hensyn.

Kravene til vertsinstitusjonen er formulert som krav til institusjonens holdning på ulike faglige områder. For eksempel må institusjonen ha «kompetanse på, erfaring med og forståelse av flerfaglighet». Institusjonen må også være «godt kjent med Research Catalogue og innforstått med betydningen av RC som publiseringskanal for tidsskriftet VIS (kuraterte bidrag) og betydningen av RC for stipendiatene selv, som en kanal for «direkte» publisering.»

Rapporten nevner også at det er en fordel om man unngår lokalisering av vertsinstitusjonen i Oslo.

Ettersom rapporten foretar kortslutningen om en felles vertsinstitusjon, opplever ikke Kunsthøgskolen at kravene rapporten stiller fremstår tilstrekkelig spisset når det gjelder administrasjon av en nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid på en måte som sikrer kvalitet og utvikling. I stedet fremstår kravene å være innrettet mot en generisk sammenstilling av krav, dersom institusjonen skal ha et bredt ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge, slik som Program for kunstnerisk utviklingsarbeid tidligere hadde. Kunsthøgskolen mener at en slik bred tilnærming ikke er hensiktsmessig.

Kunsthøgskolen er en flerfaglig institusjon, men vi vektlegger at våre fagansatte og stipendiater har akademisk frihet når det gjelder holdning til flerfaglighet. Vi vektlegger også at våre fagansatte og stipendiater har akademisk frihet når det gjelder hvilken kanal våre ansatte velger for publisering av resultater av det kunstneriske utviklingsarbeidet sitt.

Kunsthøgskolen mener at kommentaren om lokalisering utenfor Oslo fremstår usaklig.

Kunsthøgskolen mener samlet at rapporten fremmer en rekke krav til en vertsinstitusjon for en nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid, som ikke framstår saklige.

f. Valg av institusjon

Rapporten peker på at Universitetet i Bergen tilfredsstiller rapportens krav til en felles vertsinstitusjon, og at UiB ønsker å påta seg ansvaret. Ifølge rapporten skal representanter for Kunsthøgskolen i Oslo ha uttalt at vi ikke anser oss som aktuell som vertsinstitusjon nå, og at den nåværende administrative kapasitet ikke er tilstrekkelig.

Kunsthøgskolen vil understreke at vi mener at Universitet i Bergen vil være godt i stand til å ivareta rollen som vertsinstitusjon. Men ettersom vi mener at rapportens analyse har vesentlige mangler, mener vi generelt at rapportens krav til vertsinstitusjon ikke er egnet til å identifisere vertsinstitusjoner.

Kunsthøgskolen har konsekvent understreket at vårt viktigste anliggende at å sikre og videreutvikle kvaliteten i forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid. Vi mener at de fleste av våre institusjonskolleger som har egne doktorgradsprogrammer i kunstnerisk utviklingsarbeid vil være glimrende i stand til å ivareta ansvaret. Kunsthøgskolen i Oslo har heller ikke selv sagt seg uaktuell til å være vertsinstitusjon, men vi vil i tilfelle trenge ekstra administrative ressurser til å administrere forskerskolen.

3. Formaliteter knyttet til overføring til en vertsinstitusjon.

a. Rammer for forskerskolens styres ansvar

Rapporten anbefaler at det inngås en samarbeidsavtale mellom vertsinstitusjonen og de deltagende institusjoner med den nåværende samarbeidsavtalen som mal.

Kunsthøgskolens støtter dette. Dagens samarbeidsavtale understreker at forskerskolens styres ansvar er begrenset til faglig innhold og innretning av 20 studiepoeng og for en årlig veiledersamling. Det er viktig for samarbeidsinstitusjonenes akademiske frihet og ansvar for doktorgradsprogrammene sine at forskerskolestyrets ansvar ikke utvides ytterligere.

b. En vertsinstitusjons forhold til styret for forskerskolen

Rapporten anbefaler at rollene mellom de samarbeidende institusjonene og institusjonen som har et administrativt ansvar videreføres slik som i dag, bortsett fra at vertsinstitusjonen overtar den rollen HK-dir har i dag. Det innebærer at vertsinstitusjonen må etablere en administrativ funksjon i form av et sekretariat og påse at dette sekretariatet utfører styrevedtakene.

Kunsthøgskolen støtter dette. En videreføring av dagens rollefordeling er svært viktig, slik at rolleavklaringen ikke kan misforstås. Det må ikke kunne reises tvil om at det er hver enkelt institusjon som har akademisk ansvar for sine stipendiaters læringsutbytte, og for kvaliteten i sine doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid.

c. En vertsinstitusjons administrative myndighet

Rapporten går langt i å anbefale hvordan en vertsinstitusjon skal løse sitt administrative oppdrag. Rapporten anbefaler tilsynelatende at vertsinstitusjonen kopierer den organisasjonsløsningen som HK-dir har valgt.

Kunsthøgskolen mener at en vertsinstitusjon må stå fritt til å organisere sitt administrative ansvar slik den finner det hensiktsmessig. En vertsinstitusjon som er en UH-institusjon har helt andre funksjoner enn HK-dir, og det må være opp til vertsinstitusjonen selv å integrere ansvaret slik den finner det best, herunder å finne andre organiseringsformer enn de som HK-dir har valgt. Kunsthøgskolen fraråder at HK-dir eller Kunnskapsdepartementet legger føringer på vertsinstitusjonens interne administrative valg.

d. Forankring av forskerskolen og VIS i styringsdokumenter

Rapporten anbefaler at tildelingsbrevet inntar separate budsjettlinjer for henholdsvis forskerskolen og VIS. Et slikt grep synliggjør begge formål og «beskytter» også budsjettpostene hver for seg, samtidig som det blir det mulig å splitte finansieringen dersom det senere skulle være ønskelig å flytte ansvaret for den ene av de to eller begge annetsteds. for det tilfelle at man senere skulle ønske å flytte ansvaret for den ene av de to – eller begge – annetsteds.

Rapporten anbefaler også at Kunnskapsdepartementet inngår avtale med en vertsinstitusjon gjennom utviklingsavtalen, eller gir et oppdrag til institusjonen om at den skal «ha et nasjonalt ansvar for den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid samt for å være norsk samarbeidspartner for og deleier i tidsskriftet VIS».

Kunsthøgskolen støtter at et oppdrag må være presist formulert, slik at det ikke kan oppfattes diithen at vertsinstitusjonen skal ha et overordnet ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge.

Som nevnt ovenfor mener Kunsthøgskolen at formålene bør vurderes adskilt og ikke nødvendigvis tildeles én vertsinstitusjon. Derfor støtter vi en løsning som opprettholder muligheten for å dele ansvaret mellom ulike institusjoner. Vi støtter også at ansvaret formuleres som to separate ansvarsområder, og at tildelingsbrevet inntar separate budsjettlinjer hvor hvert av disse ansvarene.

Kunsthøgskolen mener at det må presiseres at en vertsinstitusjon tildeles et administrativt ansvar for den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid, slik at det ikke kan gis inntrykk av at en vertsinstitusjon har det nasjonale faglige ansvaret for forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid. Det må – slik som i dag – framgå klart at det er de samarbeidende institusjonene som gjennom forskerskolestyret har det nasjonale faglige ansvaret for forskerskolen. Formuleringen om vertsinstitusjonens rolle i forhold til forskerskolen bør derfor justeres slik:

«ha et nasjonalt administrativt ansvar for den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid»

Det er helt avgjørende for kvaliteten i forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid, og for de samarbeidende institusjonenes autonomi, at en vertsinstitusjon skal fungere som sekretariat for forskerskolestyret. Vertsinstitusjonen skal ikke kunne overprøve forskerskolestyrets faglige beslutninger om innhold og innretning.

Kunsthøgskolen ser fram til å følge HK-dirs videre arbeid med organisatorisk plassering av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Med vennlig hilsen

Marianne Skjølhaug
Rektor

Manuel Pelmus
Prorektor for kunstnerisk
utviklingsarbeid og forskning